

**Περίληψις ἐκ τῶν θεολογικῶν λόγων**

**τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.**

**Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ:**

**Πηγὴ Γνώσεως καὶ Ἀκριβῆς ἔκδοσις Ὁρθοδόξου Πίστεως.**

## ΓΝΩΣΙΣ – ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἡ γνῶσις φῶς ἐστὶ λογικῆς ψυχῆς. Στέρησις γνώσεως, σκότος ἐστίν. Χριστός ἐστὶν ἡ σοφία καὶ ἡ Ἀλήθεια καὶ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς σοφία καὶ δύναμις. Τῆς φωνῆς αὐτοῦ διὰ τῶν γραφῶν ἀκούσωμεν τὴν ἀληθῆ γνῶσιν, μὴ τυφλώσωμεν τοὺς ψυχικοὺς ὀφθαλμοὺς ἀμαρτάνοντες.

Πύλη (θύρα) ἐστὶ τὸ γράμμα, ὃ νυμφῶν εἶναι ἐντός, τὸ κάλλος τῶν νοημάτων. Ζητήσωμεν, ἐρευνήσωμεν, ἐρωτήσωμεν πνευματικοὺς πατέρας. Οἱ φιλομαθεῖς γίνονται πολυμαθεῖς.

Φιλοσοφία ἐστὶ γνῶσις τῆς φύσεως τῶν ὄντων ἢ γνῶσις θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἢ μελέτη θανάτου ἢ ὁμοιοῦσθαι Θεῷ.

Ὅμοιούμεθα Θεῷ κατὰ τὸ σοφόν (ἀγαθοῦ γνῶσιν) καὶ κατὰ τὸ δίκαιον καὶ κατὰ τὸ ὁσίον (δηλ. τὸ ἀγαθόν, τὸ εὐεργετεῖν τοὺς ἀδικοῦντας).

Φιλοσοφία ἐστὶ τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν. Ἀρχὴ πάσης τέχνης. ( Ἡ μὲν τέχνη σφάλλει εἰς τινὰ σημεῖα, ἡ δὲ ἐπιστήμη ἐν μηδενὶ σφαλλομένη. Τέχνη εἶναι ἡ ἐργαζομένη διὰ χειρῶν, ἐπιστήμη δὲ εἶναι πᾶσα λογικὴ τέχνη δηλ. γραμματικὴ, ρητορικὴ κλπ.)

**Φιλοσοφία ἐστὶ φιλία σοφίας. Σοφία ἀληθής ὁ Θεός ἐστίν. Ἡ ἈΓΑΠΗ πρὸς τὸν Θεόν, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθὴς ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ.**

## ΟΝ -ΟΥΣΙΑ – ΣΥΜΒΕΒΗΚΟΣ

Τὸ ὄν, κοινὸν ὄνομα πάντων τῶν ὄντων, τοῦτο διαιρεῖται εἰς οὐσίαν καὶ συμβεβηκός. Ἡ οὐσία ἐν ἑαυτῷ ἔχει τὴν ὑπαρξιν καὶ μὴ ἐν ἑτέρῳ. Συμβεβηκός, μὴ δυνάμενον ἐν ἑαυτῷ εἶναι, ἀλλ' ἐν τῇ οὐσίᾳ ὑφίσταται. π.χ. χαλκός, οἶκος εἶναι οὐσία. Τὸ σχῆμα καὶ χρῶμα εἶναι συμβεβηκός. Οὐσία εἶναι τὸ αὐθύπαρκτον. Συμβεβηκός = τὸ θεωρούμενον ἐν τῇ οὐσίᾳ.

## ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ – ΠΟΛΥΩΝΥΜΑ

Διαίρεσις ἐστὶν ἡ πρώτη τομὴ τοῦ πράγματος, π.χ. τὸ ζῷον διαιρεῖται εἰς λογικὸν καὶ ἄλογον.

Πολυώνυμά εἰσιν, ὅσα μὲ τὸν ὀρισμὸν κοινωνοῦν, εἰς τὸ ὄνομα ὁμῶς διαφέρουν. π.χ. σπάθη, μάχαιρα, ξίφος ἢ ἄλλως: «**Πολυώνυμα λέγονται, πλεῖστα ὀνόματα κάθε πράγματος.**»

## ΟΡΙΣΜΟΣ - ΟΡΟΣ

Ὅρισμός ἐστὶ λόγος σύντομος δηλωτικὸς τῆς φύσεως. Ὁ ὅρος καθολικώτερός ἐστὶ τοῦ ὀρισμοῦ.

## ΟΜΩΝΥΜΑ – ΑΤΟΜΟΝ

**Ὅμωνυμά** εἰσιν τὰ ἔχοντα ἓν ὄνομα, ἕκαστον αὐτῶν ἄλλο σημαίνει καὶ ἄλλης οὐσίας ἐστί. Ἄτομον λέγεται τὸ μὴ τεμνόμενον, ὡς ἡ στιγμή, τὸν νῦν καὶ ἡ μονάς. (λέγονται ταῦτα καὶ ἄποσα δηλ. χωρὶς ποσότητος). Τὸ ἄτομον, ὅταν τέμνεται οὐ σώζει μετὰ τὴν τομὴν τὸ πρῶτον εἶδος.  
Ἡ οὐσία καὶ τὸ συμβεβηκός λέγονται ὄν.

## ΣΥΝΩΝΥΜΑ - ΑΝΤΩΝΥΜΑ – ΠΑΡΩΝΥΜΑ

**Συνώνυμα**, εἶναι μὲν διαφορετικὲς μετὰξύ των οἱ λέξεις, ἔχουν δὲ ἴδια σημασία π.χ. ἐργασία - δουλειά, ἄσπρος - λευκός.  
**Ἀντώνυμα ἢ ἀντίθετα** (π.χ. ζεστός-κρύος).  
**Ὅμωνυμα** = Λέξεις ποὺ προφέρονται μὲ τὸν ἴδιο τρόπον, ἔχουν ὅμως ἄλλη σημασία, διαφορετικὴ ὀρθογραφία. Λέγονται καὶ **ὁμόηχες** π.χ. κλείνω (τὴν θύρα) - κλίνω (τὸ ρῆμα).  
**Παρώνυμα** ὀνομάζονται οἱ λέξεις ὁμοίας κάπως προφορᾶς, ἀλλὰ ἔχουν ἄλλη σημασία. π.χ. γέρνω - γερνῶ, γέρος (ἡλικιωμένος) - γερός (δυνατός), χῶρος - χορός, νόμος - νομός.  
Αἱ οὐσιώδεις διαφοραὶ περὶ τὴν φύσιν θεωροῦνται καὶ ταύτην συνιστοῦν. Τὸ συμβεβηκός περὶ τὸ ἄτομον θεωρεῖται, συστατικὰ τῆς ὑποστάσεως εἶναι τὰ συμβεβηκότα.

## ΓΕΝΟΣ - ΕΙΔΟΣ – ΙΔΙΟΝ

Τὸ γένος καθολικώτερόν ἐστι τοῦ εἴδους. Ἡ ὑπόστασις δηλοῖ τίς ἐστιν.  
Τὸ γένος εἰς πολλὰ εἶδη ἀναφέρεται, τὸ ἴδιον ἀναφέρεται εἰς ἓν. Τὸ ἴδιον ἀντιστρέφει πρὸς τὸ εἶδος, τὸ γένος οὐκέτι. Τὸ ἴδιον μόνω τῷ εἶδει ὑπάρχει.  
Τὸ γένος πρότερον ὑπάρχει τῶν εἰδῶν, εἰς τὰ ὅποια ὑπάρχουν τὰ συμβεβηκότα. Τὰ συμβεβηκότα ὕστερα ὑπάρχουν τῶν εἰδῶν.  
Τὰ γένη εἰς τὸ: “τί ἐστί” ἀναφέρονται, τὰ δὲ συμβεβηκότα εἰς τό: «ἐν τῷ ὁποῖον τί ἐστιν ἢ πῶς ἔχει» ἀναφέρονται.  
Ἡ διαφορὰ πολλὰ εἶδη περιέχει, τὸ δὲ ἴδιον, ἓν μόνον. Διαφορὰ εἶδους καὶ ἰδίου ὅτι τὸ εἶδος εἶναι οὐσιώδεις. Τὸ εἶδος ἀεὶ ἐνεργεία, τὸ ἴδιον ἀεὶ δυνάμει. Τὸ ἴδιον εἰς ἓν εἶδος ὑπάρχει, τὸ συμβεβηκός εἰς πολλὰ.

## ΥΠΟΣΤΑΣΙΣ - ΕΝΥΠΟΣΤΑΤΟΝ – ΑΝΥΠΟΣΤΑΤΟΝ

Ἡ ὑπόστασις τὸ ἄτομον σημαίνει. Ἐνυπόστατον, δύο σημαίνει, α) τὸ ἀπλῶς ὄν (οὐ μόνον τὴν οὐσίαν ἀλλὰ καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἐνυπόστατον καλοῦμεν. β) τὴν καθ' αὐτὸ ὑπόστασιν. Ἀνυπόστατον λέγεται τὸ μηδαμῶς ὄν ἢ τὸ συμβεβηκὸς (διότι οὐκ ἔχει ἰδίαν ὑπαρξιν). Οἱ ἅγιοι Πατέρες τὸν κοινόν, οὐσίαν καὶ φύσιν καὶ μορφήν λέγουν. Καὶ ἡ μορφή καὶ τὸ εἶδος τὸ αὐτὸ σημαίνουν τῇ φύσει. Τὸ μερικόν, λέγουν ἄτομον, πρόσωπον, ὑπόστασιν. π.χ. Παῦλος, Πέτρος δηλ. ὑπόστασις = οὐσία μετὰ συμβεβηκότων. Δύο ὑποστάσεις ὅπωςδήποτε διαφέρουν ἀλλήλων. Τὰ χαρακτηριστικὰ ιδιώματα εἶναι τὰ συμβεβηκότα (ποὺ περιγράφουν τὴν ὑπόστασιν).

## ΔΕΚΑ – ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

Υπάρχουν δέκα γενικώτατα γένη, δηλ. δέκα κατηγορίες. Ἡ μία οὐσία ἐστίν, αἱ ἐννέα εἶναι συμβεβηκότα· α) Οὐσία, β) ποσόν, γ) πρὸς τί, δ) ποῖον, ε) πότε, στ) ποῦ, ζ) κεῖσθαι, η) ἔχειν, θ) ποιεῖν, ι) πάσχειν.

Ὅσα τάσσονται ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν, λέγονται **ὁμογενῇ**. Ὅσα εἶναι ὑπ' ἄλλην κατηγορίαν λέγονται **ἐτερογενῇ** (π.χ.: ζῶον - ἐπιστήμη).

Ὅσα ὁμογενῇ ἔχουν ἰδίαν οὐσίαν (ὥς ὁ Πέτρος καὶ Παῦλος) λέγονται **ὁμοειδῇ**.

Ἐτεροειδῇ εἰσὶ ὅσα εἶναι ὑπὸ τὸ ἴδιον εἶδος ἀλλὰ διαφέρουν ἀλλήλων, ὥς ἄνθρωπος καὶ ἵππος.

Ὅπου γένος, ἐκεῖ εἶδη καὶ διαφοραὶ διαφορετικαὶ εἰσιν.

**Οὐσία ἐστὶ πρᾶγμα αὐθύπαρκτον, μὴ δεόμενον ἐτέρου πρὸς σύστασιν.**

Φύσις ἐστὶν ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἡρεμίας ἐκάστου τῶν ὄντων. Ἀδύνατον ἐκ δύο οὐσιῶν (δηλ. φύσεων) νὰ γίνῃ μία σύνθετος φύσις. Ὑπόστασιν σύνθετον ἐκ διαφόρων φύσεων δυνατὸν γενέσθαι, ὥς ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς ἐστὶ καὶ σώματος. Λέγομεν μία φύσις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐ μίαν φύσεως ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ ὑπόστασις ἢ ἀπλῶς τὴν ὑπαρξιν σημαίνει ἢ ἰδιοσύστατον ὑπαρξιν (δηλ. τὸ ἄτομον, π.χ.: Νικόλαος - Θεόφιλος). Οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὑπόστασιν, πρόσωπον καὶ ἄτομον λέγουν τὸ αὐτό.

Ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου μὴ ὑπάρχουσα καθ' ἑαυτήν, οὐχ ὑπόστασις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνυπόστατόν ἐστιν. Ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπέστη προσληφθεῖσα ὑπ' αὐτῆς καὶ ταύτην ἔχει ὑπόστασιν.

## ΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ

Ἡ οὐσία γενικώτατον γένος ἐστίν, διαιρεῖται εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον. Τὸ σῶμα (διαιρεῖται) εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον. Τὸ ἔμψυχον εἰς ζῶον λογικόν, εἰς ἄλογο ζῶον καὶ φυτόν. Τὸ λογικὸν διαιρεῖται εἰς τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον. Τὸ θνητὸν διαιρεῖται εἰς ἄνθρωπον, βοῦν, ἵππον κ.λ.π. Ὁ ἄνθρωπος διαιρεῖται εἰς ἄτομα: Γεώργιος - Δημήτριος κ.λ.π.

## ΕΞΙΣ – ΔΙΑΘΕΣΙΣ

Ἡ ἑξίς διαφέρει τῆς διαθέσεως. Ἡ πρώτη εἶναι δυσμετάβλητος (π.χ. φρόνησις). Ἡ διάθεσις ταχέως μεταβάλλεται π.χ. θερμότης, νόσος κ.λ.π. Ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀδυναμία εἶναι ποιότητος εἶδος. Τὸ σχῆμα καὶ ἡ μορφή εἶναι εἶδος ποιότητος. Τὸ σχῆμα ἐπὶ ἐμψύχων καὶ ἀψύχων φέρεται. Ἡ μορφή μόνον ἐπὶ ἐμψύχων. Αἱ ποιότητες εἶναι ἀσώματοι, ὅπως καὶ τὰ συμβεβηκότα ἀσώματά εἰσι καὶ καθ' ἑαυτὰ ἀνύπαρκτα (ἐν τῇ οὐσίᾳ παρατηροῦνται).

## ΠΟΙΕΙΝ – ΠΑΣΧΕΙΝ

Περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν: Τὸ ποιοῦν καὶ πάσχον εἶναι οὐσία τις ἐνεργοῦσα. Ὅπως ὁ τεχνίτης δημιουργὸς καὶ τὸ δημιούργημα. Ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις θεωρεῖται τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν. Ἐν τῇ οὐσίᾳ, τὸ γεννᾶν καὶ γεννᾶσθαι. Ἐν τῷ ποσῷ, ἀριθμεῖν καὶ ἀριθμεῖσθαι. Ἐν τῷ “πρὸς τι”, διπλασιάζειν καὶ διπλασιάζεσθαι. Ἐν τῇ ποιότητι, λευκαίνειν καὶ λευκαίνεσθαι. Ἐν τῷ κεῖσθαι, καθίζειν καὶ καθεζεσθαι. Ἐν τῷ ἔχειν, φορεῖν καὶ φορεῖσθαι. Ἐν τῇ “ποῦ”, περιέχειν καὶ περιέχεσθαι, ἐν τῷ ἐνεστῶτι καὶ παρελθόντι καὶ μέλλοντι χρόνῳ.

### Περὶ ἕξεως καὶ στέρησεως:

Ἐξίς λέγεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ἔχομένου καὶ τοῦ ἔχοντος, ὡς ὄπλον καὶ ὦπλισμένου, ἐνδύοντος καὶ ἐνδυομένου. Στέρησις εἶναι ἡ ἀποβολὴ τῆς ἕξεως. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐντελέχεια λέγει τὴν ἐπιτηδειότητα. **Γένεσις ἐστίν, ἡ πρόοδος ἀπ' τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι. Φθορὰ εἶναι ἡ μεταβολὴ ἀπ' τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ εἶναι.** Αἵρεσις ἐστὶ φρόνησις δηλ.

δόξα, πολλῶν ἀνθρώπων, πρὸς ἀλλήλους συμφωνούντων καὶ πρὸς ἄλλους διαφωνούντων.

## ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΤΡΙΑΔΙ ΘΕΟΥ

“Ὅσα λέγομεν περὶ Θεοῦ καταφατικῶς, οὐ τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὰ περὶ τὴν φύσιν σημαίνουν, δηλ. ἀγαθόν, δίκαιον, σοφὸν κ.λ.π. Καταληπτὸν Αὐτοῦ ἡ ἀπειρία καὶ ἀκαταληψία.

Τὸ ἀναρχον, εἶναι ἀτελεύτητον. Τὸ χάριτι ἀτελεύτητον οὐχὶ ἀναρχον, ὅπως οἱ ἄγγελοι.

Ὡσπερ τὸ φῶς ἐκ τοῦ πυρὸς ἀεὶ γεννώμενον, ἀεὶ αὐτῷ ἐστὶ, οὐδέποτε αὐτοῦ χωριζόμενον, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς ἐκ Πατρὸς γεννᾶται, οὐδέποτε ἐξ αὐτοῦ χωριζόμενος, ἀλλ’ ἀεὶ ἐν αὐτῷ ὢν.

Τὸ φῶς ἐκ πυρός, οὐκ ἔχει ἰδίαν ὑπόστασιν παρὰ τὸ πῦρ, ποιότης γάρ ἐστὶ φυσικὴ τοῦ πυρός. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐκ Πατρὸς γεννηθεὶς ἀχωρίστως, ἔχει ἰδίαν ΥΠΟΣΤΑΣΙΝ. Λέγεται καὶ ἀπαύγασμα (διὰ τὸ ἄνευ συνδυασμοῦ καὶ ἀπαθῶς καὶ ἀχρόνως καὶ ἀχωρίστως γεγεννησθαι ἐκ Πατρός). Υἱὸς καὶ χαρακτήρ τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως λέγεται, διὰ τὸ τέλειον καὶ κατὰ πάντα ὅμοιον τῷ πατρὶ εἶναι, πλην τῆς ἀγεννησίας. Μονογενὴς λέγεται, διότι μόνος ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐγεννήθη. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορευτῶς ἐκ Πατρὸς ἔχει τὴν ὑπαρξιν. Ὁ τρόπος γεννήσεως καὶ ἐκπορεύσεως εἶναι ἄγνωστος.

## ΑΓΕΝΝΗΤΟΝ – ΑΓΕΝΗΤΟΝ

**Ἀγέννητον = ἄκτιστον δηλ. τὸ μὴ γενόμενον σημαίνει. Ἀγέννητον (δύο “νν”) σημαίνει τὸ μὴ γεννηθέν.** Ἄλλη λοιπὸν ἡ ἄκτιστος οὐσία καὶ ἄλλη ἡ γενητὴ = κτιστή. Κατὰ τὸ δεύτερον σημαίνόμενον οὐ διαφέρει οὐσία οὐσίας. Ἡ πρώτη ὑπόστασις παντὸς εἴδους ζώων, εἶναι ἀγέννητος (ἐκτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ). Κατὰ τὸ πρῶτον σημαίνόμενον, κοινωνοῦν αἱ τρεῖς ὑποστάσεις τῆς ἁγίας θεότητος. Ὁμοούσιοι καὶ ἄκτιστοι ὑπάρχουν. Κατὰ τὸ δεύτερον σημαίνόμενον οὐδαμῶς κοινωνοῦν.

## ΠΕΡΙ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Ἀδύνατον νὰ εὐρεθῇ εἰς τὴν κτίσιν εἰκὼν δεικνύουσα ἀπαράλλάκτως ἐν αὐτῇ τὸν τρόπον τῆς Ἁγίας Τριάδος. Τὸ γὰρ κτιστὸν

καὶ σύνθετον καὶ τρεπτὸν καὶ περιγραφτὸν φθαρτὸν πῶς σαφῶς δηλώσει τὴν φύσιν τῆς Ἁγίας Τριάδος;

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον καὶ ἐν Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον ...δεσπόζον οὐ δεσποζόμενον, θεοῦν οὐ θεούμενον, ἀγιάζον οὐχ ἀγιαζόμενον... Παράκλητον, ὡς τὰς τῶν ὅλων παρακλήσεις δεχόμενον... ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον καὶ δι' Υἱοῦ μεταδιδόμενον καὶ μεταλαμβανόμενον ὑπὸ πάσης κτίσεως. Ὁ Πατὴρ ἀναρχος, δηλ. ἀναίτιος, οὐ γὰρ ἐκ τινος.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὀνομάζομεν καὶ πνεῦμα Πατρός. Ἐκ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα οὐ λέγομεν, Πνεῦμα δὲ Υἱοῦ λέγομεν. Δι' Υἱοῦ φανεροῦται καὶ μεταδίδεται ἡμῖν ὁμολογοῦμεν.

Κυριώτερον πάντων τῶν ὀνομάτων τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ὢν, ὅπως ὁ ἴδιος εἶπεν εἰς Μωυσῆν. **Θεὸς ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ θέειν** (=συντηρεῖ τὴν κτίσιν μὲ πρόνοιάν Του) **ἢ ἐκ τοῦ αἵθειν** (=καίειν, ὁ Θεὸς πῦρ καταναλίσκον πᾶσαν κακίαν). Ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα, εἰς τὴν σάρκωσιν τοῦ Λόγου, ἐκοινώνησαν ὁ μὲν Πατὴρ κατ' εὐδοκίαν καὶ τὸ Πνεῦμα κατὰ τὴν ἄρρητον θαυματουργίαν. Ὅσα περὶ Θεοῦ σωματικώτερον λέγει ἡ Γραφή, ὑψηλοτέραν ἔχει διάνοιαν, π.χ. ὀφθαλμοὺς Θεοῦ νοοῦμεν τὴν ἐποπτικὴν δύναμίν Του καὶ τὸ ἀλάθητον τῆς θείας γνώσεως. Ὡς Θεοῦ, νοοῦμεν τὸ δεκτικὸν τῆς δεήσεώς μας. Στόμα Θεοῦ, τὴν βούλησιν καὶ τὰ ἐγκάρδια νοήματα Αὐτοῦ. Βρῶσις καὶ πόσις Θεοῦ, τὴν ἡμετέραν ἐνάρετον ζωὴν μας. Πόδες Θεοῦ, νοοῦμεν τὴ βοήθειαν πρὸς δεομένους. Ὁργὴ Θεοῦ, τὴν ἀποστροφὴν Του πρὸς τὶς ἁμαρτίες ἡμῶν. Ὁ Θεὸς οὐ τῆς οὐσίας Αὐτοῦ μετέδωκεν ἡμῖν, οὐδὲ τῆς γνώσεως τῆς οὐσίας αὐτοῦ. Τὰ θεῖα ὀνόματα ἢ εἶναι ἀποφατικά (π.χ: ἄχρονος, ἀναρχος, ἀόρατος) ἢ εἶναι καταφατικά (π.χ: ζωὴ, δύναμις κ.λ.π.). Γλυκυτάτη ἢ διπλῇ συνάφεια π.χ. ἡ ὑπερούσιος οὐσία, ἡ ὑπέρθεος θεότης, ὑπεράρχιος ἀρχὴ κ.λ.π.

Οὐ γὰρ σύνθετόν ἐστιν ἡ θεότης, ἀλλ' ἐν τρισὶ τελείοις, ἐν τέλειον καὶ ἀσύνθετον. **Ὁ ἐπιθυμῶν αἰεὶ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ὁρᾷ Αὐτόν, ἐν πᾶσι γὰρ ἐστὶν ὁ Θεός.** Οὐδεὶς ὁρᾷ τὸν Πατέρα, εἰ μὴ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Βούλησις καὶ σοφία καὶ δύναμις τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς ἐστὶν. Ὁ φύσει ἀόρατος ὢν ὁ Θεός, ὁρατὸς ταῖς ἐνεργείαις γίνεται, ἐκ τῆς κτίσεως καὶ τῆς προνοίας γινώσκομεν. Εἰκὼν τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ εἰκὼν τὸ Πνεῦμα. Υἱὸς ἐν Πατρὶ καὶ Πνεύματι. Πνεῦμα ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ. Πατὴρ ἐν Υἱῷ καὶ Πνεύματι. Μία κίνησις τῶν τριῶν ὑποστάσεων.

Ὁ ἀγαθὸς Θεὸς εὐδόκησε γενέσθαι τὰ εὐεργετησόμενα καὶ μεθέξοντα τῆς Αὐτοῦ ἀγαθότητος, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἔκτισε τὰ ἀόρατα

καὶ ὁρατά. Κτίζει ἐννοῶν (τὸ ἐννόημα ἔργον γίνεται), Λόγῳ συμπληρούμενον καὶ Πνεύματι τελειούμενον.

## ΠΕΡΙ ΑΙΩΝΟΣ

Ἡ λέξις **αἰών**, πολλὰ σημαίνει: τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν περίοδον χρόνου 1000 ἐτῶν, τὸν παρόντα βίον, τὸν μέλλοντα αἰῶνα μετὰ τὴν β' παρουσίαν. Αἰὼν λέγεται καὶ τὸ ἐκτεινόμενον τοῖς αἰδίοις διάστημα. Αὐτὸ ποὺ εἶναι χρόνος διὰ τὰ ὑπὸ χρόνον, τοῦτο λέγεται διὰ τὰ αἰδία αἰών.

## ΠΕΡΙ ΑΓΓΕΛΩΝ

**Ἄγγελός ἐστιν οὐσία νοερὰ ἀεικίνητος, ἀντεξούσιος, ἀσώματος Θεοῦ λειτουργός, κατὰ χάριν ἔχει ἀθανασίαν.** Ἀσώματος λέγεται πρὸς ἡμᾶς, πρὸς Θεὸν συγκρινόμενος ὑλικὸς εὐρίσκεται. Ἄϋλον μόνον τὸ θεῖον. Ὁ Ἄγγελος τρεπτὸς κατὰ γνώμην, ἀνεπίδεκτος μετανοίας, διότι εἶναι ἀσώματος. Ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν ἀσθένειαν σώματος μετανοίας ἔτυχεν.

Ἄγγελος! Φῶς δεύτερον! Περιγραπτοὶ οἱ ἄγγελοι. Ὅταν εἰσὶν ἐν οὐρανῷ οὐκ εἰσὶν ἐπὶ γῆς, διαφέρουν μεταξύ των κατὰ τὰς τάξεις (9 τάγματα). Οἱ ἀνώτεροι πρὸς κατωτέρους μεταδίδουν τὸν φωτισμόν. Δυσκίνητοι πρὸς τὸ κακόν, νῦν ἀκίνητοι χάριτι Θεοῦ. Ὁρῶντες Θεόν, ἀπαύστως ὑμνοῦντες, τρυφὴν τοῦτο ἔχουν. Μετασχηματίζονται, ὅπως κελεύει ὁ Θεὸς καὶ οὕτω τοῖς ἀνθρώποις φαίνονται ἀναγγέλλοντες μυστήρια.

Τρεῖς τριάδας -τάξεις ἐξηγεῖ ὁ ἅγ. Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης: θρόνοι, Χερουβείμ, Σεραφείμ. Δυνάμεις κυριότητες ἐξουσίες. Ἀρχαί, ἀρχάγγελοι, ἄγγελοι. "Πρὸ πάσης κτίσεως ἐγένοντο οἱ ἄγγελοι". (ἅγ. Γρηγόριος Θεολόγος). Ἐκ τούτων τῶν ἀγγελικῶν δυνάμενων, ὁ πρωτοστάτης τῆς περιγείου τάξεως καὶ τῆς γῆς (ὁ Ἐωσφόρος), αὐτοπροαιρέτως ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν λόγῳ ὑπερηφανίας, πρῶτος ἀποστὰς τοῦ ἀγαθοῦ, ἐν τῷ κακῷ ἐγένετο.

## ΠΕΡΙ ΚΑΚΟΥ

Κακὸν εἶναι ἡ στέρησις τοῦ ἀγαθοῦ. Τὸ ἀγαθὸν φῶς ἐστὶ νοητόν. Τὸ κακόν σκότος ἐστὶ νοητόν. Φῶς, λοιπὸν, κτισθεὶς ὑπὸ Θεοῦ ὁ Ἐωσφόρος σκότος ἐγένετο, ὥς καὶ οἱ ἀκολουθήσαντες αὐτὸν εἰς τὴν πτῶσιν ἄγγελοι γενόμενοι δαίμονες. Οὐκ ἔχουν ἐξουσίαν κατὰ τινος, παρὰ μόνον, ὅσον ἐπιτρέπει ὁ Θεός, ὅπως βλέπομεν εἰς τὸν Ἰώβ καὶ εἰς

τοὺς χοίρους τοῦ Εὐαγγελίου.Μὲ παραχώρησιν Θεοῦ μετασχηματίζονται εἰς διάφορα σχήματα καὶ φαντασίας. Πᾶσα κακία ἐξ αὐτῶν ἐπενοήθη καὶ τὰ ἀκάθαρτα πάθη. Αὐτὸ ποὺ εἶναι θάνατος διὰ τὸν ἄνθρωπον, τοῦτο τοῖς ἀγγέλοις ἢ ἔκπτωσις (καὶ δὲν γίνεται νὰ μετανοήσουν).

## ΠΕΡΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

Ὁ οὐρανός, ἡ γῆ ἐκτίσθησαν ὑπὸ Θεοῦ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Τὰ ζῶα, φυτά, σπέρματα κ.λ.π. ἐκτίσθησαν μὲ τὸ πρόσταγμα Του.Τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀστέρων κινουμένων ἐξ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμᾶς, οἱ πλανῆτες κινοῦνται ἀπὸ δυσμῶν ἐπὶ ἀνατολᾶς. Συνήθεια Γραφῆς καὶ τὸν ἀέρα οὐρανὸν ὀνομάζει, διὰ τὸ ὁρᾶσθαι ἄνω. “Εὐλογεῖτε πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ (=ἀέρος)” Ψαλμὸς 148. Εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν ἢ φράσις: “οὐρανός” τίθεται μὲ πληθυντικόν (δηλ. οὐρανοί) π.χ. ὕδατα ὑπεράνω τῶν “οὐρανῶν” ἀντὶ “οὐρανοῦ”. Ἄψυχα τὰ ἄστρα... Ὅταν λέγῃ ἡ Γραφή: “Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἀγαλλιᾶσθω ἡ γῆ” ...τοὺς ἐνούρανῳ ἀγγέλους καὶ τοὺς ἐπὶ γῆς ἀνθρώπους λέγει (πρὸς εὐφροσύνην προσκαλεῖ). Προσωποποιεῖ ἡ Γραφή τὰ ἄψυχα. Τὸ σκότος εἶναι συμβεβηκός (οὐκ οὐσία), φωτὸς στέρησις. Οὐκ ἐκλήθη πρώτη ἡ νύξ, ἀλλ’ ἡ ἡμέρα. Ὡστε πρώτη ἐστὶν ἡμέρα καὶ ἐσχάτη ἡ νύξ. Τὴν 4ην ἡμέρα ἐκτίσθη ὁ ἥλιος. Τὶς 3 “ἡμέρες” πρὶν, ἀναχεομένου καὶ συστελλομένου τοῦ φωτὸς μὲ πρόσταγμα Θεοῦ! Φωστὴρ ἐστὶν ὁ ἥλιος, οὐκ αὐτὸ τὸ φῶς, ἀλλὰ φωτὸς δοχεῖον.

## ΑΥΤΕΞΟΥΣΙΟΝ

Ὁ ἄνθρωπος αὐτεξούσιος ὑπὸ Θεοῦ γενόμενος, κύριος-ὑπεύθυνος τῶν πράξεων του ὑπάρχει. Ἄν κατὰ τὶς κακόδοξες θεωρίες ἀστρολόγων ἐνεργεῖ ὁ ἄνθρωπος σύμφωνα μὲ τὶς κινήσεις τῶν ἄστρων, τότε κατ’ ἀνάγκην πράττει ὅσα πράττει. **Τὸ κατ’ ἀνάγκην γινόμενον, οὔτε ἀρετὴ οὔτε κακία ἐστίν.** Εὐρίσκεται ὁ Θεὸς ἄδικος, εἰς τοὺς μὲν δίδει ἀγαθὰ, εἰς δὲ ἄλλους θλίψεις. Τὸ κατ’ ἀνάγκην ἀναιρεῖ τὴν θεῖαν πρόνοιαν.

## ΑΔΑΜ - ΕΥΑ, ΕΥΛΟΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ - ΕΥΛΟΝ ΓΝΩΣΕΩΣ ΚΑΛΟΥ – ΚΑΚΟΥ

Πρὸ τῆς παραβάσεως πρωτοπλάστων, Ἀδὰμ καὶ Εὐὰ γυμνοὶ ἦσαν καὶ οὐκ ἠσχύνοντο. Τοιούτους **ἀπαθεῖς** ἐβούλετο εἶναι ἡμᾶς ὁ Θεός. Ἀπαθείας ἄκρας τοῦτο ἐστίν. Ἔτι δὲ καὶ **ἀμερίμνους, ἐν ἔργον**

ἔχοντας, τὸ τῶν ἀγγέλων ὑμνεῖν ἀδιαλείπτως τὸν Θεὸν καὶ τῆς αὐτοῦ θεωρίας κατατρυφᾶν.

Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς (ἐν παραδείσῳ) ἦν ξύλον (δένδρον-φυτόν) ἔχον ἐνέργεια ζωῆς καὶ τοῖς ἀξίοις τῆς ζωῆς καὶ τῷ θανάτῳ ἐλευθέρους, μόνοις βρώσιμον. Ὁ παράδεισος αἰσθητὸς καὶ νοητὸς ὑπάρχει. Τῷ μὲν σώματι (ὁ Ἀδὰμ καὶ Εὕα) ἦν ἐν τῷ χώρῳ ἐκείνῳ, καθὼς ἱστορεῖ τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως, τῇ δὲ ψυχῇ ἐν ὑπερτέρῳ τόπῳ διέτριβε, Θεὸν ἔχων οἶκον τὸν ἑνοικον καὶ αὐτὸν ἔχων ἑνδυμα καὶ τοῦ μόνου γλυκυτάτου καρποῦ (τῆς θεωρίας Θεοῦ) εὐφραινόμενος καὶ ὡς ἄλλος ἄγγελος τρεφόμενος. **Ζωῆς ξύλον! Ζωῆς θανάτῳ μὴ διακοπτομένης, γλυκύτητα τῆς θείας μεθέξεως τοῖς μεταλαμβάνουσι μεταδίδει.** Τὸ ξύλον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ εἶναι ἢ πολυσχιδῆς (=εἰς πολλὰ ἐσχισμένη-διασπασμένη-τεμαχισμένη) θεωρία, αὕτη ἐστὶν ἢ ἐπίγνωσις τῆς οἰκείας φύσεως, ἢ ὁποία εἶναι καλὴ διὰ τοὺς τελείους (=εὐρισκομένους εἰς στάδιον θεωρίας), δημοσιεύουσα τὴν μεγαλουργίαν τοῦ Θεοῦ. Οὐ καλὴ διὰ τοὺς ἀρχαρίους διότι ἡ κηδεμονία τοῦ οἰκείου σώματος περισπασμὸν ἔχει.

Ὑψηλότερα ἐννοιῶν-θεωριῶν εἶναι ἢ τῆς ἡμετέρας συστάσεως, ὡς λέγει ὁ Δαυΐδ: “ἐθαυμαστώθῃ ἡ γνῶσις Σου ἐξ ἐμοῦ” δηλ. ἐκ τῆς ἐμῆς κατασκευῆς. **Ξύλον ζωῆς εἶναι ἢ ἐκ πάντων τῶν αἰσθητῶν γενομένη θειοτέρα ἐννοια καὶ ἢ δι’ αὐτῆς ἀναγωγή ἐπὶ τὸν Δημιουργόν!** Ξύλον γνώσεως καλοῦ καὶ πονηροῦ νοοῦμεν τὴν αἰσθητὴν καὶ ἡδονικὴν βρῶσιν (φαίνεται γλυκαίνουσα), ὅμως τὸν γευσάμενον ὁδηγεῖ εἰς μετουσίαν (=κοινωνία, συμμετοχήν) κακῶν.

Εἶπεν ὁ Θεός: “Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ. Δηλ. διὰ πάντων τῶν κτισμάτων ἐπ’ ἐμὲ τὸν Θεὸν ἀνάβηθι καὶ ἕνα καρπὸν ἐξ ὅλων λάβε, ἐμὲ τὴν ὄντως ΖΩΗΝ ! Πάντα σοι ζωὴν νὰ καρποφορήσουν καὶ τὴν ἐμὴν μέθεξιν ποιήσουν σύστασιν τῆς ὑπάρξεως σου. Οὕτω γὰρ γίνεσαι ἀθάνατος!” Ἀπ’ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ’ αὐτοῦ ... ὅταν φάγητε ἀπ’ αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε”. Ἡ αἰσθητὴ βρῶσις ...εἰς ἀφεδρῶνα χωρεῖ καὶ φθορὰ καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ διαμείνῃ ἄφθαρτος ὁ γευσάμενος αἰσθητῆς βρώσεως.

#### ΠΕΡΙ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸν Ἀγ. Γρηγόριον Θεολόγον εἶναι “σύνδεσμος ὁρατῆς καὶ ἀοράτου φύσεως”, εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τοῦ Θεοῦ. **Κατ’ εἰκόνα εἶναι τὸ νοερὸν καὶ αὐτεξούσιον. Τὸ καθ’ ὁμοίωσιν εἶναι τὸ ἐνάρετον.** Τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ ἔχουν δημιουργηθῇ ταυτοχρόνως

(οὐχὶ πρῶτα τὸ σῶμα καὶ ὕστερον ἡ ψυχὴ κατὰ τὴν κακοδοξίαν τοῦ Ὠριγένους). Ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἄκακον, εὐθὴ, ἐνάρετον, ἀμέριμνον, βασιλέα τῶν ἐπὶ γῆς, βασιλευόμενον ἄνωθεν, ἐπίγειον καὶ οὐράνιον, πρόσκαιρον καὶ ἀθάνατον, τὸν αὐτὸν πνεῦμα καὶ σάρκα. Πνεῦμα διὰ χάριν, σάρκα διὰ τὴν ἔπαρσιν. Πέρας μυστηρίου: “θεοῦμενον μετοχῇ τῆς θείας ἐλλάμπσεως”. Ἐπλασεν ὁ Θεὸς αὐτὸν ἀναμάρτητον (οὐχ ὥς μὴ δεχόμενον ἁμαρτίαν), ἀλλ’ ἐξουσίαν ἔχοντα μένειν καὶ προκόπτειν ἐν τῷ ἀγαθῷ (διὰ τῆς συνεργείας Θεοῦ), ὁμοίως καὶ φεύγειν ἐκ τοῦ καλοῦ, κακὸς γενόμενος. **Ἰδια ψυχῆς ἡ εὐσέβεια καὶ νόησις. Κοινὰ ψυχῆς καὶ σώματος αἱ ἀρεταί.**

#### ΠΕΡΙ ΨΥΧΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

**Αἱ δυνάμεις ψυχῆς διαιροῦνται εἰς λογικὸν καὶ ἄλογον.** Τὸ ἄλογον ἔχει: α) τὸ ἀνήκοον λόγῳ (=αὐτὸ ποὺ δὲν ὑπακούει εἰς τὸν λόγον) π.χ. οἱ σφιγμοὶ καρδίας, ἡ σωματικὴ αὐξησις κ.λ.π. κυβερνώμενα ἀπ’ τὴν φύσιν. β) τὸ κατήκοον (=αὐτὸ ποὺ ὑπακούει-πεῖθεται εἰς τὸν λόγον) διαιρεῖται εἰς θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν. Τὸ ἄλογον μέρος τῆς ψυχῆς καλεῖται κοινῶς παθητικὸν καὶ ὀρεκτικὸν.

**Ἐλπιζόμενον ἀγαθὸν προξενεῖ ἐπιθυμίαν, ἐνεργουμένη ἐπιθυμία συνιστᾷ ἡδονήν. Προσδοκώμενον κακὸν φόβον ποιεῖ. Ἐνεργούμενον κακὸν λύπην ἐπιφέρει.** Ὑπάρχουν ψυχικαὶ καὶ σωματικαὶ ἡδοναί. Ψυχῆς ἡδονή, ὡς περὶ τὰ μαθήματα καὶ τὴν θεωρίαν. Σωματικαί, ὅσες ἡδονές κοινωνοῦν ψυχῆς καὶ σώματος. Μόνου σώματος ἡδονές δὲν ὑπάρχουν.

#### ΠΕΡΙ ΛΥΠΗΣ

Τέσσαρα εἶδη λύπης: ἄχος (=λύπη ποὺ προξενεῖ ἀφωνίαν), ἄχθος (=λύπη βαρεία), φθόνος (=λύπη γιὰ ἀλλότρια ἀγαθὰ), ἔλεος (=λύπη γιὰ ἀλλότρια κακά). Θυμὸς, ὀρεξίς ἐστὶν ἀντιμετρήσεως. Εἶδη θυμοῦ: ὀργὴ (ἣτις καλεῖται χολή), μῆνις, κότος. **Ὁργὴ εἶναι ἀρχὴ θυμοῦ.** Μῆνις εἶναι ὀργὴ ἐπιμένουσα δηλ. μνησικακία (λέγεται οὕτω, διότι παραμένει εἰς τὴν μνήμην. Κότος εἶναι ὀργὴ ζητοῦσα καιρὸν τιμωρίας.

#### ΦΑΝΤΑΣΙΑ – ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

**Τὸ φανταστικὸν εἶναι δύναμις τῆς ἀλόγου ψυχῆς καὶ ἐνεργεῖ διὰ τῶν αἰσθήσεων.** Φαντασία ἐστὶ πάθος τῆς ἀλόγου ψυχῆς, γινόμενον ἐξ αἰσθητῶν. Αἴσθησις ἐστὶν δύναμις ψυχῆς, ἀντληπτικὴ τῶν

ύλων. Αἰσθητήρια εἶναι τὰ μέλη διὰ τῶν ὁποίων αἰσθανόμεθα. Αἰσθητικὸν εἶναι τὸ ζῶον τὸ ἔχον αἴσθησιν. Αἰσθήσεις καὶ αἰσθητήρια εἶναι πέντε: ὄρασις, ἀκοή, ὄσφρησις, γεῦσις, ἀφή.

Ἡ ψυχὴ ἀντιλαμβάνεται τῶν αἰσθητῶν διὰ τῶν αἰσθητηρίων καὶ γίνεται δόξα. Τῶν νοητῶν ἀντιλαμβάνεται διὰ τοῦ νοῦ καὶ γίνεται νόησις. Ἡ τῶν νοητῶν ἀντίληψις γίνεται διὰ μαθήσεως ἢ φυσικῆς ἐννοίας. Οὐ γὰρ ἐξ αἰσθήσεως. Λήθη ἐστὶ μνήμης ἀποβολή.

## ΕΝΔΙΑΘΕΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς διαιρεῖται εἰς ἐνδιάθετον λόγον καὶ προφορικόν. Ὁ ἐνδιάθετος λόγος, εἶναι κίνησις ψυχῆς ἐν τῷ λογιστικῷ ἄνευ ἐκφωνήσεως. Ὁ προφορικὸς λόγος ἐν τῇ φωνῇ τὴν ἐνέργειαν ἔχει.

## ΠΕΡΙ ΠΑΘΟΥΣ καὶ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Πάθος ψυχῆς εἶναι κίνησις ὀρεκτικῆς δυνάμεως αἰσθητῆ, ἐπὶ φαντασίᾳ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ. Ἡ **πάθος ἐστὶ κίνησις ἄλογος τῆς ψυχῆς εἰς ἐπιθυμίαν καλοῦ ἢ κακοῦ. Ἐνέργεια εἶναι κίνησις κατὰ φύσιν, πάθος εἶναι κίνησις παρὰ φύσιν.**

## ΠΕΡΙ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΨΥΧΗΣ

Ἡ ψυχὴ ἔχει γνωστικὰς δυνάμεις (=νοῦς, διάνοια, δόξα, φαντασία αἴσθησις) καὶ ζωτικὰς (=βούλησις καὶ προαίρεσις). Διὰ τῶν αἰσθήσεων εἰς τὴν ψυχὴν δημιουργεῖται φαντασία. Ἐκ φαντασίας γίνεται δόξα. Ἡ διάνοια ἐξετάζει ἂν ἡ δόξα εἶναι ἀληθὴς ἢ ψευδής. Τὸ κριθὲν νοῦς λέγεται. Ἡ πρώτη κίνησις τοῦ νοῦ λέγεται νόησις. Ἡ νόησις γιὰ κάτι λέγεται ἐννοία καὶ, ἂν μείνῃ εἰς τὴν ψυχὴν, λέγεται ἐνθύμησις. Ἐνθύμησις παραμένουσα φρόνησις ὀνομάζεται καὶ ἐξ αὐτῆς ὁ ἐνδιάθετος λόγος, ὁ ὁποῖος διὰ γλώσσης λέγεται προφορικὸς λόγος.

## ΘΕΛΗΜΑ - ΒΟΥΛΗΣΙΣ

**Θέλημά ἐστὶν ὄρεξις λογική.** Τῶν ζώων ἡ ὄρεξις δὲν εἶναι λογική, δὲν λέγεται θέλησις. Ἡ βούλησις λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν δυνατῶν καὶ ἐπὶ ἀδυνάτων (νὰ πραγματοποιηθοῦν) καὶ εἶναι τοῦ τέλους π.χ. νὰ γίνω ὑγιής. Βουλὴ ἐστὶν ὄρεξις περὶ τῶν πρακτέων γινομένη, ἔπειτα

κρίνει τὸ ὠφέλιμον καὶ λέγεται κρίσις, ἔπειτα διατίθεται καὶ ἀγαπᾷ τὸ κριθέν (τοῦτο καλεῖται γνώμη).

### ΠΡΟΑΙΡΕΣΙΣ - ΒΟΥΛΗΣΙΣ – ΘΕΛΗΣΙΣ

Προαίρεσις ἐστὶ, δύο ὑπαρχόντων πραγμάτων - καταστάσεων, ἐκλέγει τὸ ἓν. Θέλησις ἐστὶ λογικὴ καὶ αὐτεξούσιος φυσικὴ ὄρεξις.

**Ἐπὶ Θεοῦ βούλησιν λέγομεν, βουλὴν ἢ προαίρεσιν δὲν λέγομεν, διότι δὲν ἀγνοεῖ. Οὕτε ἐπὶ Χριστοῦ λέγομεν βουλὴν ἢ προαίρεσιν.** Γνωμικὸν θέλημα οὐκ ἔχει ὁ θεάνθρωπος. Θέλησιν ἀνθρωπίνην φυσικὴν ἔχει, καθὼς καὶ θεία θέλησιν. Ἡ ἀνθρωπίνη θέλησις Του ταῦτα θέλει, ὅσα ἡ θεία θέλησις Του θέλει. **Θέλησις εἶναι ἡ ἀπλὴ δύναμις τοῦ θέλειν. Βούλησις εἶναι ἡ θέλησις διὰ κάτι.** Τὸ θέλημα ἄλλοτε τὴν θέλησιν σημαίνει (δηλ. τὴν θελητικὴν δύναμιν) καὶ λέγεται θέλημα φυσικὸν καὶ ἄλλοτε τὸ γνωμικὸν θέλημα.

### ΠΕΡΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

**Ἐνέργεια φυσικὴ εἶναι ἡ ἔμφυτος κίνησις πάσης οὐσίας.** Οὐσία χωρὶς φυσικὴ ἐνέργεια δὲν ὑπάρχει. Ἐνέργεια καὶ πρώτη ἀεικίνητος δύναμις ψυχῆς εἶναι ὁ ἀεικίνητος αὐτῆς λόγος. Ἐνέργειαι λέγονται καὶ αἱ πράξεις: Βάδισμα, βρῶσις, πεῖνα δίψα. Ἐνέργεια λέγεται καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δυνάμεως, τοῦ ἀκουσίου ἢ κατὰ βίαν γινομένου ἢ δι' ἄγνοιαν.

Μεθύων τις ἐφόνευσε, ἀγνοῶν μὲν ἐφόνευσε οὐχὶ ἀκουσίως, τὴν αἰτίαν τῆς ἀγνοίας (=τὴν μέθην) αὐτὸς ἔπραξε. Ἐάν τις εἰς τὸν συνήθη τόπον τοξεύων, τὸν διερχόμενον ἄνθρωπον ἐφόνευσε, δι' ἄγνοιαν ἀκουσίως τοῦτο ἔπραξε. Ἐκούσιον εἶναι, ὅταν ἡ αἰτία ἀναφέρεται εἰς ἑαυτόν. Ὑπάρχουν τινὰ μέσα ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων λυπηρά, τὰ ὅποια δεχόμεθα ἀντὶ τοῦ μεγαλυτέρου κακοῦ, ὡς διὰ ναυάγιον ἀποβάλλομεν τὰ ἐν τῷ πλοίῳ. Ὅσα διὰ θυμὸν πράττομεν, μὴ προβουλευσάμενοι, ἐκουσίως ποιοῦμεν, ἀλλ' ὅχι κατὰ προαίρεσιν. Τοῦ λογικοῦ: Τὸ μὲν θεωρητικόν (κατανοεῖ ὡς ἔχει τὰ ὄντα), τὸ δὲ πρακτικόν (ὀρίζει τὸν ὀρθὸν λόγον). Τὰ ζῶα (μὴ ἔχοντα αὐτεξούσιον) ἄγονται ὑπὸ τῆς φύσεως. Ἡ φθορά - θάνατος διὰ τὴν ἡμετέραν κακίαν εἰσῆχθη πρὸς τιμωρίαν καὶ ὠφέλειαν.

## ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

**Πρόνοιά ἐστὶν ἡ ἐπιμέλεια ἐκ Θεοῦ εἰς τὴν κτίσιν.** Ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεὸς προνοεῖ. Ὡς σοφὸς ἄριστα ἐπιμελεῖται τῶν ὄντων. Τῆς προνοίας, τὰ μὲν κατ' εὐδοκίαν ἐστὶ, τὰ δὲ κατὰ συγχώρησιν. Ὡς ἐπὶ Ἰὼβ διὰ τὴν φανῆ ἢ ἀρετὴ του. Ἄλλοτε ἐπιτρέπει, αὐτὸ ποὺ φαίνεται παράλογον, ἵνα ὠφέλιμον κατορθωθῇ. Συγχωρεῖ - ἐπιτρέπει νὰ ὑποφέρῃ ὁ δίκαιος ἵνα μὴ ἐκπέσῃ τῆς χάριτος, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Τῆς ἐγκαταλείψεως δύο εἶδη ὑπάρχουν: α) Ἡ οἰκονομικὴ (πρὸς παίδευσιν - ὠφέλεια) πρὸς διόρθωσιν καὶ (σελ 14) σωτηρίαν, πρὸς δόξαν τοῦ πάσχοντος ἢ πρὸς ἄλλου μίμησιν ἢ εἰς δόξαν Θεοῦ. β) Ἡ τελεία ἐγκατάλειψις, ὅταν ἀμετανόητος ἐξ οἰκείας προθέσεως παραμένει ὁ ἄνθρωπος, τότε παραδίδεται εἰς τελείαν ἀπώλειαν, ὡς ὁ Ἰούδας. Ἡ ὑπομονὴ καὶ εὐχαριστία εἰς Θεὸν ὠφελείας πρόξενoi γίνονται. Ἐπλασεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς πρὸς τὸ μετασχεῖν τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, ὡς ἀγαθός. Ἀμαρτάνοντας θέλει κολάζεσθαι, ὡς δίκαιος. Λέγεται τὸ μὲν προηγούμενον θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ εὐδοκία. Τὸ δεύτερον ἐπόμενον θέλημα λέγεται καὶ παραχώρησις. Πάντα προγινώσκει ὁ Θεός, οὐ πάντα προορίζει. **Μένοντες ἐν τῷ κατὰ φύσιν, ἐν τῇ ἀρετῇ ἐσμέν. Ἐκκλίνοντες τῆς ἀρετῆς, εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐρχόμεθα.**

## ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

Μετάνοιά ἐστὶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν (=ἀπιστία καὶ κακία) εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδος πρὸς Θεὸν ἐκ τοῦ διαβόλου, δι' ἀσκήσεως καὶ πόνων.

## ΓΕΝΕΣΙΣ – ΓΕΝΝΗΣΙΣ

**Γένεσις ἐστὶν, ἡ ἐκ Θεοῦ πρώτη πλάσις. Γέννησις ἡ ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς διαδοχή.** Μέσος Θεοῦ καὶ ὕλης γενόμενος, διὰ τῆς τηρήσεως τῆς ἐντολῆς, μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς πρὸς τὰ ὄντα φυσικῆς σχέσεως, ἐνωθεὶς τῷ Θεῷ, ἐπρόκειτο ὁ Ἀδὰμ νὰ λάβῃ ἀμετακίνητον τὴν παραμονὴν του περὶ τὸ καλόν. Διὰ τῆς παραβάσεως πρὸς τὴν ὕλην κινήθεις, ἀποσπάσας τὸν νοῦν του ἀπ' τὸν Θεόν, τοῖς κτήνεσι ὁμοιωθεὶς ὑπόδικος θανάτου ἔγινε, ταλαίπωρον ἔλκων βίον. Παθητὸς ἀντὶ ἀπαθοῦς, θνητὸς ἀντὶ ἀθανάτου ἔγινε. Φθόνῳ διαβόλου ἠττήθη ὁ ἄνθρωπος. Ἐγυμνώθη τῆς χάριτος καὶ φύλλα συκῆς ἔλαβε ἵνα σκεπάσῃ τὴν γύμνωσίν του. **Ἡ θνητότης καὶ ἡ παχύτης τῆς σαρκὸς εἶναι ἡ “ἐνδυσις τῶν δερματίνων χιτῶνων”.**

## ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Ἐπειδὴ δι' ἁμαρτίας ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, ἔπρεπε ὁ Λυτρωτὴς νᾶναι ἀναμάρτητος, ἵνα ἀνακαινίσῃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Αὐτὸς ὁ Θεὸς Λόγος ἔγινε καὶ ἄνθρωπος καὶ ἔργῳ γίνεται διδάσκαλος καὶ νικητὴν ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, τῷ ὁμοίῳ τὸν ὅμοιον ἔσωσε. Ὁ ὢν, κλίνας οὐρανοὺς κατέρχεται, τουτέστιν τὸ ἀταπείνωτον αὐτοῦ ὕψος ἀταπεινώτως ταπεινώσας, συγκαταβαίνει πρὸς τὸν ἄνθρωπον συγκατάβασιν ἀκατάληπτον. Θεὸς τέλειος, ἄνθρωπος τέλειος γίνεται καὶ ἐπιτελεῖται τὸ καινότατον πάντων τῶν καινῶν μυστήριον. Τί μεῖζον, ὁ Θεὸς γίνεται ἄνθρωπος, ἐκ Παρθένου Μαρίας γεννηθείς; Ἰησοῦς, σωτὴρ ἐρμηνεύεται. Οὐ γὰρ προϋποστάσῃ καθ' ἑαυτὴν σαρκὶ ἠνώθη ὁ θεῖος Λόγος, ἀλλ' ἐνοικήσας τῇ γαστρὶ τῆς ἁγίας Παρθένου, ἀπεριγράπτως ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὑποστάσει ἐκ τῶν ἀγνῶν αἱμάτων τῆς Ἀειπαρθένου, σάρκα ἐμψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ ὑπεστήσατο, ἀπαρχὴν προσλαβόμενος τοῦ ἀνθρωπίνου φυράματος, αὐτὸς ὁ Λόγος γενόμενος τῇ σαρκὶ ὑπόστασις. Ὡστε ἅμα σὰρξ, ἅμα Θεοῦ Λόγου σὰρξ, ἅμα σὰρξ ἔμψυχος λογικὴ καὶ νοερά. Διὰ τοῦτο οὐκ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα λέγομεν, ἀλλὰ Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα. Ἀτρέπτως καὶ ἀναλλοιώτως ἠνώθησαν μεταξύ των αἱ φύσεις (θεία καὶ ἀνθρωπίνη).

Ἐὰν κατὰ τοὺς αἰρετικούς, μιᾶς φύσεως συνθέτου ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν ἔνωσιν, ἐξ ἀπλῆς φύσεως ἐτράπη εἰς σύνθετον καὶ οὔτε τῷ Πατρὶ (ἀπλῆς φύσεως) ἐστὶν ὁμοούσιος, οὔτε τῇ Μητρὶ. Οὐ γὰρ ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος συντίθεται, οὔτε Θεὸς ὀνομάζεται, οὐδὲ ἄνθρωπος, ἀλλὰ Χριστὸς μόνον καὶ ἔσται τό ΧΡΙΣΤΟΣ οὐκ ὄνομα ὑποστάσεως ἀλλὰ τῆς μιᾶς φύσεως κατὰ τοὺς αἰρετικούς.

**Ἡμεῖς ὀρθοδόξως, ἐκ δύο φύσεων καὶ ἐν δυσὶν φύσεσιν ὁμολογοῦμεν. Τὸ ὄνομα Χριστὸς ὑπόστασιν σημαίνει, οὐ μονοτρόπως λεγόμενον, ἀλλὰ δύο φύσεις δηλώνει. Αὐτὸς ἑαυτὸν ἔχρισε. Χρίων μὲν ὡς Θεὸς τὸ σῶμα τῇ θεότητι Αὐτοῦ, χριόμενος δὲ ὡς ἄνθρωπος. Αὐτός ἐστι τοῦτο κάκεῖνο. Πῶς δυνατόν τὴν μίαν φύσιν (κατὰ τοὺς μονοφυσίτας) νᾶναι κτιστὴ καὶ ἄκτιστος, θνητὴ καὶ ἀθάνατος, περιγραφτὴ καὶ ἀπερίγραφτος;**

Ὁ Χριστὸς οὐκ ἄτομον. Τὴν αὐτὴν ὑπόστασιν λέγομεν τῆς θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος Αὐτοῦ καὶ τὰς **δύο φύσεις ὁμολογοῦμεν ὅτι ὑπάρχουν ἐν Αὐτῷ μετὰ τὴν ἔνωσιν ἠνωμένες μεταξύ τῶν ἐν τῇ μιᾷ συνθέτῳ ὑποστάσει.**

Οὐσιώδη λέγομεν τὴν ἔνωσιν, δηλ. ἀληθῆ καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν.

Οὐχ ὅτι αἱ δύο φύσεις ἀπετέλεσαν μίαν σύνθετον φύσιν, ἀλλ' ἐνωθεισῶν μεταξύτων κατ' ἀλήθειαν εἰς μίαν ὑπόστασιν σύνθετον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὥστε διασώζουν τὴν οὐσιώδη διαφορά τους καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν. Τὸ κτιστὸν ἔμεινε κτιστόν, τὸ ἄκτιστον, ἄκτιστον, τὸ θνητὸν ἔμεινε θνητὸν καὶ τὸ ἀθάνατον ἀθάνατον... (καὶ τὸ περιγραφτὸν καὶ ὁρατὸν κ.λ.π.). **Τὸ μὲν ἀθάνατον διαλάμπει μὲ τὰ θαύματα, τὸ δὲ θνητὸν ὑπομένει παθήματα, σταύρωσιν** κ.λ.π.. Οἰκιοῦται τὰ ἀνθρώπινα ὁ Λόγος καὶ μεταδίδει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα τῶν ἰδίων (δηλ. τῆς θεότητος) κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἀντιδόσεως (λόγω τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως). Εἷς ἦν, ὁ αὐτὸς ἐνεργῶν καὶ τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα “ἐνεργῶν ἐν ἑκατέρᾳ μορφῇ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας”. Διὰ τοῦτο λέγομεν: ὁ ἐσταυρωμένος (“εἰ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν) Κύριος τῆς δόξης, ἂν καὶ ἡ θεία φύσις Αὐτοῦ οὐκ ἔπαθε. Καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, πρὸ τοῦ πάθους ἐν οὐρανῷ εὐρίσκετο (Ἰωαν. 3,13: “... ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ”), ὡς εἶπεν ὁ Κύριος.

Ἅτερον οὐσία καὶ ἕτερον ὑπόστασις. Οὐσία τὸ κοινόν (π.χ. Θεός, ἄνθρωπος). Ὑπόστασις δηλώνει ἄτομον, π.χ. Πατέρα, Υἱόν, Πνεῦμα Ἅγιον, Νικόλαον - Βασίλειον... κ.λ.π.

Κάποιες φορές λαμβάνεται τὸ: Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἀντὶ ὑποστάσεως. π.χ. “...ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου” Ψαλμ. 44. Ἴδου τὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν ἐδήλωσε καί: “Ἄνθρωπος ἐν χώρᾳ Αὐσίτιδι” (Ἰώβ 1,1) Τὸν Ἰώβ σημαίνει ἡ λέξις ἄνθρωπος.

## Ο ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΣ ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

Τὴν ὑπόστασιν Χριστοῦ, ἄλλοτε Χριστὸν ὀνομάζομεν καὶ Θεὸν καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν καὶ Θεὸν σεσαρκωμένον, ἄλλοτε ἐξ ἐνὸς τῶν μερῶν (=θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος): Θεὸν μόνον καὶ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἄνθρωπον μόνον καὶ Υἱὸν ἀνθρώπου. Ἄλλοτε ἐκ τῶν ὑψηλῶν μόνον, ἄλλοτε ἐκ τῶν ταπεινῶν μόνον! Εἷς ἐστὶν ὁ ὑπάρχων, τὸ μὲν ὢν αἰεὶ ἐκ Πατρός, τὸ δὲ γενόμενος ὕστερον διὰ φιλανθρωπίαν. Οὐ λέγομεν θεότητα παθητήν, οὔτε ἀνθρωπότητα ἄκτιστον. Ὁ Χριστός, αὐτὸ ποῦ εἶναι, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος λέγεται καὶ κτιστὸς καὶ ἄκτιστος καὶ παθητὸς καὶ ἀπαθής. Ὅταν ἐκ τῶν μερῶν: Υἱὸς Θεοῦ καὶ Θεὸς λέγομεν, δέχεται τὰ ἰδιώματα τῆς σαρκός, Θεὸς παθητὸς ὀνομαζόμενος καὶ Κύριος τῆς δόξης ἐσταυρωμένος. Ὅχι ὡς Θεός, ἀλλὰ διότι ὡς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος εἶναι ὁ Αὐτός! Ὅταν ἄνθρωπος καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου ὀνομάζεται, δέχεται τὰ ἰδιώματα τῆς θείας φύσεως: Παιδίον προαιώνιον, ἄνθρωπος

ἄναρχος (οὐχὶ ὡς παιδίον καὶ ἄνθρωπος, ἀλλὰ διότι Θεὸς ὑπάρχων προαιώνιος, γέγονεν ἐπ' ἐσχάτων παιδίον). Αὐτὸς εἶναι ὁ τρόπος τῆς ἀντιδόσεως (κάθε φύσις δίδει εἰς τὴν ἄλλην τὰ ἴδια, διὰ τὴν ταυτότητα τῆς ὑποστάσεως καὶ τὴν περιχώρησιν ἀλλήλων).

Κατὰ τοῦτο δυνάμεθα εἰπεῖν περὶ Χριστοῦ· “ἐπὶ γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη” (Βαροὺχ 3,38) καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἄκτιστός ἐστι καὶ ἀπαθὴς καὶ ἀπερίγραπτος. Ἐπὶ τῆς θεότητος μίαν φύσιν ὁμολογοῦμεν καὶ τρεῖς ὑποστάσεις. Ἐπὶ Χριστοῦ δύο φύσεις ὁμολογοῦμεν καθ' ὑπόστασιν ἠνωμένas (θείαν καὶ ἀνθρωπίνην) μίαν ὑπόστασιν σύνθετον ἐκ τῶν δύο αὐτῶν φύσεων (ἂν καὶ ἐνώθησαν, ἀλλ' ἀσυγχύτως ἔγινε ἔνωσις). Μεταξὺ των αἱ φύσεις Χριστοῦ περιχωροῦν, ἀλλὰ φυλάττει κάθε μία ἀμετάβλητον τὴν φυσικὴ τῆς ιδιότητα. Διὰ τοῦτο καὶ ἀριθμοῦνται. Ὁ ἀριθμὸς οὐκ εἰσάγει διαίρεσιν. Εἷς ὁ Χριστός. Ὁ γὰρ ἀριθμὸς δὲν γίνεται αἰτία διαιρέσεως ἢ ἐνώσεως, ἀλλὰ τὴν ποσότητα τῶν ἀριθμουμένων φανερώνει, εἴτε ἐνωμένων εἴτε διαιρουμένων. Λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος: “Συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ”. δηλ. πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ὑποστάσει καὶ ὅχι ὅλες αἱ ὑποστάσεις τῶν ἀνθρώπων. Οὐ λέγομεν ἔπαθεν ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀλλ' ὅτι ἔπαθεν (πάθη, σταύρωσις) ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ.

### **Τό:“ὅλον” καὶ τό “ὅλος”-ἄλλο καὶ ἄλλος.**

Ὁ Χριστὸς Θεὸς ὅλος τέλειος, οὐχ ὅλον Θεός, διότι εἶναι καὶ ἄνθρωπος. Ὁλος ἄνθρωπος τέλειος, οὐχ ὅλον ἄνθρωπος (οὐ γὰρ μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Θεός). **Τὸ μὲν γὰρ ὅλον, φύσεώς ἐστι παραστατικόν, τὸ ὅλος ὑποστάσεως, ὅπως καὶ τό “ἄλλο” φύσιν σημαίνει, τό “ἄλλος” ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπόστασιν.** Ὁ Χριστὸς κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο λέγεται, π.χ: θνητὸς, ἀθάνατος, ὁρατὸς, ἀόρατος καὶ οὐ κατ' ἄλλον καὶ ἄλλον. **Τὸ ἄλλο σημαίνει οὐσίαν ἄρα δύο φύσεις ὁ Χριστός.**

**Τὸ, ἄλλος σημαίνει ὑπόστασιν.**

“Τὸ ἄλλος καὶ ἄλλος εἶναι ἀντωνυμῖαι ὑποστάσεων. Τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο εἶναι φύσεων ἀντωνυμῖαι.” (Ἅγιος Γρηγόριος Θεολόγος

## ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΣΕΩΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἐπειδὴ διαφέρουν αἱ φύσεις (θεία καὶ ἀνθρωπίνη) κατὰ τοῦτο καὶ ἀριθμοῦνται π.χ. Πέτρος καὶ Παῦλος δηλ. δύο ὑποστάσεις. Προσκυνῶ τοῦ Χριστοῦ τὸ συναμφοτέρον (οὐκ ἀπροσκύνητον τὴν σάρκα λέγω). Προσκυνοῦμεν ἐν μιᾷ τοῦ Λόγου ὑποστάσει, ἥτις αὐτῇ ὑπόστασις γέγονε, οὐ τῇ κτίσει λατρεύοντες. **Οὐ ψιλὴν σάρκα προσκυνοῦμεν, ἀλλὰ ὡς ἡνωμένην θεότητι. Ἐν πρόσωπον ὁμολογῶ Θεοῦ Λόγου καὶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ.**

Ἐνωμένες αἱ φύσεις τοῦ Κυρίου ἀσυγχύτως καθ' ὑπόστασιν καὶ διαιροῦνται ἀδιαιρέτως λόγῳ καὶ τρόπῳ τῆς διαφορᾶς. Μὲ τὸν τρόπον ποὺ εἶναι ἐνωμένες δὲν ἀριθμοῦνται. Δὲν λέγομεν δύο ὑποστάσεις τὰς φύσεις τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὸν τρόπον ποὺ διαιροῦνται ἀδιαιρέτως ἀριθμοῦνται. **Εἶναι, λοιπὸν, δύο φύσεις, λόγῳ καὶ τρόπῳ διαφορᾶς. Τὸ κτιστὸν διέμεινε κτιστὸν καὶ τὸ ἄκτιστον ἄκτιστον.** π.χ. ὁ Πέτρος καὶ Παῦλος (μία κοινὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἔχουν. Δύο φύσεις οὔτε εἰσίν, οὔτε λέγονται), καθ' ὑπόστασιν διαφέρουν (Πέτρος - Παῦλος) διὰ τοῦτο δύο ὑποστάσεις λέγονται. Ὡστε ἡ διαφορά, αἰτία ἐστὶν ἀριθμοῦ. Εἰς τοὺς αἱρετικούς οἱ ὁποῖοι μᾶς λέγουν: Δὲν ὑπάρχει φύσις ἀνυπόστατος, ἀπαντῶμεν: Ἄν καὶ δὲν ὑπάρχει φύσις χωρὶς ὑπόστασιν ἢ οὐσία ἀπρόσωπος (διότι ἐν ὑποστάσει ἡ φύσις καὶ ἡ οὐσία θεωρεῖται), ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη (ἡ θεία καὶ ἀνθρωπίνη φύσις ἐνωμένες ὡς εἶναι καθ' ὑπόστασιν) νὰ ἔχουν κάθε μία δική τους ὑπόστασιν. Εἶναι δυνατόν ἐφ' ὅσον ἠνώθησαν εἰς μίαν ὑπόστασιν ἀμφοτέραι (δηλ. ἡ θεία καὶ ἀνθρωπίνη φύσις). Ἡ αὐτὴ τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπόστασις, ἀμφοτέρων τῶν φύσεων ἔγινε ὑπόστασις. Οὔτε ἀνυπόστατον αὐτῶν μίαν εἶναι συγχωρεῖ, οὔτε ἑτεροῦποστάτους ἀλλήλων εἶναι παραχωρεῖ, ἀλλ' αἰὲ ἀμφοτέρων ἀδιαιρέτως καὶ ἀχωρίστως ὑπάρχει ὑπόστασις. Ἡ σὰρξ τοῦ Λόγου δὲν ἐκτίσθη ἰδιοσυστάτως, δὲν ἔγινε ἑτέρα ὑπόστασις παρὰ τὴν τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπόστασιν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ὑποστάσει τοῦ Λόγου ὑποστᾶσα ( τοῦτο εἶναι τὸ ἐνυπόστατον). **Ἄλλο σάρκωσις καὶ ἄλλο ἔνωσις. Ἡ ἔνωσις δηλώνει τὴν συνάφειαν καὶ οὐχὶ πρὸς τί ἔγινε ἡ συνάφεια.**

## ΠΕΡΙ ΣΑΡΚΩΣΕΩΣ

Ἡ σάρκωσις (τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ἐνανθρώπησις) φανερώνει τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον συνάφειαν. π.χ. πύρωσις σιδήρου, δηλαδή τὴν ἔνωσιν πρὸς τὸ πῦρ. **Θεὸς ὢν ὁ Λόγος γέγονεν ἀμεταβλήτως καὶ**

**ἄνθρωπος.** Οὐχὶ ἡ θεότης γέγονεν ἄνθρωπος, ἀλλὰ μία τῶν ὑποστάσεων τῆς θεότητος (δηλ. ὁ Λόγος - Υἱὸς τοῦ Θεοῦ) ἠνώθη τῇ ἀνθρωπότητι.

**Θεοτόκον τὴν ἁγίαν Παρθένον ὁμολογοῦμεν.** Θεὸς ἀληθὴς ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς! Ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Λόγου ἔγινε, ἵνα ἡ ἁμαρτήσασα καὶ φθαρεῖσα φύσις, νικήσῃ τὸν ἀπατήσαντα διάβολον καὶ οὕτω τῆς φθορᾶς ἐλευθερωθῇ.

## ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Οὐκ εἶπεν ὁ ἀπόστολος (Α Πρὸς Κορινθίους 15,47) “...διὰ γυναικός”, ἀλλὰ “ἐκ γυναικός”. Μὲ αὐτὸ δηλώνει ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐκ Παρθένου γενόμενος ἄνθρωπος καὶ αὐτός ἐστιν ὁ ἐκ Παρθένου γεννηθεὶς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. **Οὐκ ἐνόικησε εἰς προδιαπλασθέντα ἄνθρωπον** (ὥς εἰς προφήτην), ἀλλ’ αὐτὸς ἀληθῶς γενόμενος ἄνθρωπος, δηλ. ἐν τῇ ὑποστάσει Αὐτοῦ σάρκα μετὰ ψυχῆς ὑποστήσας. Ἐγινε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὙΠ’ΟΣΤΑΣΙΣ. Τοῦτο σημαίνει τό, γενόμενον ἐκ γυναικός. **Ἀληθῶς ἡ Μαρία ἡ ἀειπάρθετος, Θεοτόκος ὀνομάζεται. Τοῦτο τὸ ὄνομα, ἅπαν τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας περιγράφει.** Χριστοτόκον ἔλεγε ὁ αἰρετικὸς Νεστόριος τὴν ἁγ. Παρθένον. Ἡμεῖς οὐδέποτε λέγομεν τοιοῦτον βλάσφημον λόγον. Ὁ Νεστόριος τὸν Χριστόν, θεοφόρον ἄνθρωπον ἔλεγεν. Ἡμεῖς οὐ λέγομεν θεοφόρον, ἀλλὰ Θεὸν σεσαρκωμένον. **Τέλειον Θεὸν καὶ ἄνθρωπον λέγομεν τὸν Αὐτόν**, πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ (ἔχει ὁ Κύριος) πλὴν τῆς ἀγεννησίας καὶ πάντα ὅσα ἔχει ὁ πρῶτος Ἀδάμ, ἔχει ὁ Χριστὸς ἐκτὸς τῆς ἁμαρτίας. Δύο ἔχει θελήσεις, θεία καὶ ἀνθρωπίνην δηλ. αὐτεξούσια δύο φυσικά θελήματα (θεῖον καὶ ἀνθρώπινον) καὶ σοφίαν καὶ γνῶσιν θείαν καὶ ἀνθρωπίνην. Ὁμοούσιος τῷ Θεῷ καὶ Πατρί, ὁμοούσιος καὶ ἡμῖν. Αὐτοῦ γὰρ τὰ θαύματα, αὐτοῦ καὶ τὰ παθήματα. Θέλει καὶ ἐνεργεῖ (οὐ διηρημένως, ἀλλ ἠνωμένως), «ἐν ἑκατέρᾳ μορφῇ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας».

## ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΘΕΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ

Φυσικὰ καὶ οὐχ ὑποστατικὰ λέγομεν τὰ θελήματα καὶ τὰς ἐνεργείας. Ἐὰν ὑποστατικὰ εἴπωμεν, ἑτεροενεργεῖς τὰς τρεῖς ὑποστάσεις τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀναγκαζόμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν. Ἄλλο εἶναι τὸ θέλαιν καὶ ἄλλο τὸ πῶς θέλαιν. Τὸ μὲν τῆς φύσεως, τὸ δὲ τῆς ἡμετέρας γνώμης. Τὸ θέλαιν λέγεται θέλησις (=λογικὴ ὁρεξις καὶ

θέλημα φυσικόν). Τὸ πῶς θέλγειν δηλ. τὸ θελητόν, λέγεται γνωμικὸν θέλημα. Ἡ αὐτεξουσιότης εἶναι ἡ θέλησις, κατὰ τοὺς ἁγίους Πατέρας. Ὁ τῶν ὄλων Θεὸς καὶ Πατὴρ, θέλει ὡς Πατὴρ ἢ ὡς Θεός; Ἐὰν θέλῃ ὡς Πατὴρ, ἄλλο εἶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἄλλο τοῦ Υἱοῦ. **Ὡς Θεὸς θέλει, ἄρα τὸ θέλημα εἶναι φυσικὸν δηλ. αὐτεξούσιον.** Ὁ Κύριος ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἡμᾶς ἐπανέφερε. **Τοῦτο (τὸ κατὰ φύσιν) εἶναι τὸ κατ' εἰκόνα καὶ τὸ καθ' ὁμοίωσιν.**

#### ΕΝΕΡΓΕΙΑ - ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ - ΕΝΕΡΓΗΜΑ

**Ἐνέργειά ἐστὶν ἡ οὐσιώδης κίνησις τῆς φύσεως.** Ἐνεργητικὸν εἶναι ἡ φύσις ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέρχεται ἡ ἐνέργεια. Ἐνέργημα εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας. Ἐνεργῶν εἶναι ἡ ὑπόστασις. Ἡ ζωὴ ἐνέργειά ἐστὶν, πᾶσα τοῦ ζώου φυσικὴ κίνησις, αὐξητικὴ, θρεπτικὴ. Ἐνέργεια λέγεται καὶ τὸ πρῶτον ἐν ἡμῖν νόημα. Πάλιν ἐνέργεια λέγεται ἡ προφορικὴ διάδοσις τοῦ λόγου. Ἡ ψυχὴ ἔχει τὴν ἡγεμονίαν, χρησιμοποιεῖ ὡς ὄργανον τὸ σῶμα.

#### ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΘΕΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

**Δύο ἐνεργείας ὁμολογοῦμεν ἐπὶ Χριστοῦ, διότι δύο αἱ φύσεις Αὐτοῦ.** Ἡ πυρακτωμένη μάχαιρα σῶζει δύο φύσεις, τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου, καὶ δύο ἐνεργείας μὲ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν. Ἡ μάχαιρα τέμνει, τὸ πῦρ καίει καὶ σῶζεται τὸ διάφορον τούτων ἐν τῇ κεκαυμένη τομῇ καὶ ἐν τῇ τετμημένῃ καύσει. Οὔτε διὰ τὰς δύο ἐνεργείας, δύο πυρακτωμένας μαχαίρας λέγομεν, οὔτε διὰ τὸ μοναδικὸν τῆς πυρακτωμένης μαχαίρας, σύγχυσιν τῆς διαφορᾶς αὐτῶν ἐργαζόμεθα. Οὕτω καὶ ἐπὶ Χριστοῦ κρατεῖ τὴν χεῖρα τοῦ ἀσθενοῦς (τοῦτο ἀνθρωπίνῃ ἐνέργειᾳ), ὑγιαίνει ὁ ἀσθενὴς ἢ ἀνίσταται ὁ νεκρὸς (τοῦτο θείας ἐνεργείας τὸ θαῦμα). Οὐκ ἀνθρωπίνως ἔπραττεν ὁ Χριστὸς τὰ ἀνθρώπινα (ἦτο καὶ Θεὸς διὰ τοῦτο τὰ πάθη Του εἶναι ζωοποιὰ καὶ σωτήρια), οὐδὲ θεϊκῶς ἐνεργοῦσε τὰ θεῖα (δὲν ἦταν μόνον Θεὸς ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος). Ὅθεν δι' ἀφῆς καὶ λόγου τὰς θεοσημείας ἔπραττε ὁ Χριστός. **Οἱ ἅγιοι Πατέρες τὴν ἀνθρωπίνην κίνησιν εἶπον: δύναμιν, ἐνέργειαν, διαφοράν, ιδιότητα, ποιότητα, πάθος. (ιδέ: P.G.: 94,1061c)**

Ἐρωτοῦν οἱ αἰρετικοί: Ἐὰν εἶναι δύο φύσεων ὁ ἄνθρωπος, τότε ὁ Χριστὸς ἔχει τρεῖς φύσεις; Ἀπάντησις: Ὁ κάθε ἄνθρωπος ἐκ δύο φύσεων, ψυχῆς καὶ σώματος. Σῶζει ἡ κάθε φύσις καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν

τὴν φυσικὴν ιδιότητα. Οὐτε τὸ σῶμα ἀθάνατον, ἀλλὰ φθαρτόν, οὔτε ἡ ψυχὴ θνητὴ, ἀλλ' ἀθάνατος. Οὐτε τὸ σῶμα ἀόρατον, οὔτε ἡ ψυχὴ εἶναι ὁρατὴ διὰ σωματικῶν ὀφθαλμῶν. Λέγεται καὶ μιᾶς φύσεως ὁ ἄνθρωπος ἀντὶ τοῦ εἶδους δηλ. οἱ ἄνθρωποι πάντες ἔχουν τὴν αὐτὴν σύστασιν (ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, κατὰ τοῦτο μία φύσις τῶν ἀνθρώπων λέγεται. **Ἐπὶ τῆς ὑποστάσεως Χριστοῦ οὐ δυνάμεθα λέγειν μίαν φύσιν.** Οὐ λέγομεν τὸν οἶκον ἐκ γῆς καὶ ὕδατος κτισμένον, ἀλλ' ἐκ πλίνθων καὶ ξύλων. Οὐτε ἄνθρωπος ὅτι ἀποτελεῖται ἐκ πέντε φύσεων: ἐκ 4 στοιχείων (γῆ, ὕδωρ, πῦρ ...κ.λ.π.) καὶ τῆς ψυχῆς. Οὕτω ἐπὶ Χριστοῦ οὐ τὰ μέρη τῶν μερῶν σκοποῦμεν, ἀλλὰ τὰ συντεθέντα θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα. Οὐ κατὰ μεταβολὴν φύσεως (ἀλλοίωσιν ἢ σύγχυσιν) ἡ σὰρξ τοῦ Χριστοῦ ἐθεώθη καὶ λέγεται ὁμόθεος καὶ Θεὸς γενέσθαι (ὡς λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος): “τὸ μὲν ἐθέωσε, τὸ δὲ ἐθεώθη. **Γέγονεν ὁ Θεὸς Λόγος ἄνθρωπος, ἵνα τὸ νικηθὲν νικήσῃ**”. Ταῦτα οὐ κατὰ μεταβολὴν φύσεως, ἀλλὰ κατὰ οἰκονομικὴν ἔνωσιν τὴν καθ' ὑπόστασιν τῷ Θεῷ Λόγῳ ἠνώθη. Ὅπως τὴν ἐνανθρώπησιν χωρὶς μεταβολῆς ὁμολογοῦμεν, οὕτω καὶ τὴν θέωσιν τῆς σαρκὸς πιστεύομεν. Οὐτε, διότι ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, ἐξέστη τῆς θεότητος, οὔτε ἡ σὰρξ θεωθεῖσα ἐτράπη τῆς οἰκείας φύσεως καὶ τῶν ιδιωμάτων αὐτῆς. Μετὰ τὴν ἔνωσιν ἔμειναν αἱ τούτων ιδιότητες ἀλώβητοι. Ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου ἐπλούτησε τὰς θείας ἐνεργείας (διὰ τὴν ἔνωσιν πρὸς τὸν Λόγον). Ὅπως καίει ὁ πυρακτωμένος σίδηρος (οὐκ ἔχει φυσικῶς καυστικὴν ἐνέργειαν), ἀλλὰ ἐκ τῆς πρὸς τὸ πῦρ ἐνώσεως τοῦτο λαμβάνει (=τὸ καυστικόν), οὕτως ἡ θνητὴ δι' ἐαυτὴν σὰρξ, ζωοποιὸς ἔγινε διὰ τὴν **καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν πρὸς τὸν Λόγον**. Ὅμοίως καὶ ἡ θέωσις τοῦ θελήματος, οὐχ ὅτι μετεβλήθη ἡ φυσικὴ κίνησις, ἀλλ' ὡς ἠνωμένης τῷ θείῳ θελήματι, ἔγινε Θεοῦ ἐνανθρωπήσαντος θέλημα. Θέλων δὲ τὴν κάθαρσιν τοῦ λεπροῦ ἐνήργησε, διὰ τὴν πρὸς τὸ θεῖον θέλημα ἔνωσιν. Ἀνέλαβε σάρκα ἐμψυχωμένην ὁ Θεὸς Λόγος σαρκωθεὶς, ἡγεμονεύουσα μὲν τῆς σαρκός, ἡγεμονευομένη δὲ ὑπὸ τῆς θεότητος τοῦ Λόγου. Ὑπετάσσετο τὸ ἀνθρώπινον θέλημα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ θεῖον θέλημα. Ταῦτα θέλων, αὐτὰ τὰ ὅποια ἤθελε τὸ θεῖον θέλημα. Παραχωρούσης τῆς θείας θελήσεως, ἔπασχε τὰ ἴδια φυσικῶς. Αὐτεξουσίως ἤθελε τῷ θείῳ καὶ ἀνθρωπίνῳ θελήματι. **Ἐκεῖνα ἤθελε ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ, αὐτὰ τῆς θείας θελήσεως.** Οὐ γὰρ νεύματι τοῦ Λόγου, ἐκινεῖτο ἡ σὰρξ, ... (οἱ ἅγιοι νεύματι θείῳ ἐκινεῦντο), ἀλλ' ὁ Θεάνθρωπος, ἤθελεν θεϊκῶς καὶ ἀνθρωπίνως. Διὰ τοῦτο, **αἱ δύο τοῦ Κυρίου θελήσεις, οὐ γνώμη, ἀλλὰ φυσικῇ δυνάμει διέφερον ἀλλήλων.** Ἡ θεία θέλησις Χριστοῦ ἀναρχος καὶ παντουργὸς καὶ ἀπαθὴς ἦν. Ἡ ἀνθρωπίνη αὐτοῦ θέλησις,

ἀπὸ χρόνου ἔλαβε ὑπαρξιν καὶ τὰ ἀδιάβλητα πάθη ὑπέμεινε. **Φυσικῶς δὲν ἦτο παντοδύναμος, ἀλλὰ ἔγινε τοῦ Θεοῦ Λόγου σὰρξ καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ΠΑΝΤΟΔΥΝΑΜΟΣ.** Ὁ ἅγ. Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης λέγων θεανδρικήν ἐνέργειαν, οὐκ ἀναιρεῖ τὰς φυσικὰς ἐνεργείας, θέλων νὰ δείξῃ τὸν καινὸν τρόπον τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν κατ' ἄνθρωπον αὐτοῦ παράδοξον πολιτείαν. Οὐ γὰρ διηρημένους λέγομεν τὰς ἐνεργείας τῶν φύσεων. Οὔτε τὰ ἀνθρώπινα ἀνθρωπίνως ἐνήργησε, οὔτε τὰ θεῖα κατὰ Θεὸν μόνον. Ὅπως ὁμολογοῦμεν τὴν ἔνωσιν τῶν φύσεων καὶ τὴν φυσικὴν αὐτῶν διαφορὰν γνωρίζομεν, οὕτω καὶ τῶν φυσικῶν θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν. **Κοινωνεῖ ἡ θεία φύσις τῇ σαρκὶ ἐνεργούσῃ, διὰ τὸν ἕνα εἶναι τὸν ἐνεργοῦντα θεϊκῶς καὶ ἀνθρωπίνως.** Τοῦτο δηλώνει ἡ θεανδρική ἐνέργεια, ἐνανθρωπήσαντος τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ ἡ ἀνθρωπίνη Αὐτοῦ ἐνέργεια θεία ἦν (δηλ. θεωμένη καὶ οὐχὶ ἀμέτοχος τῆς θείας Αὐτοῦ ἐνεργείας). Ὅπως καὶ θεία ἐνέργεια οὐκ ἦν ἀμέτοχος τῆς ἀνθρωπίνης Αὐτοῦ ἐνεργείας. Ὁ τρόπος αὐτὸς λέγεται **περίφρασις**, ὅταν κάποιος δύο τινὰ περιλάβῃ διὰ μιᾶς λέξεως. Ὅπως μίαν λέγομεν τὴν **τετμημένην καῦσιν** καὶ τὴν **κεκαυμένην τομὴν** τῆς πυρακτωμένης μαχαίρας, ἄλλην ἐνέργειαν λέγομεν τὴν τομὴν καὶ ἄλλην τὴν καῦσιν (ἄλλης φύσεως τοῦ πυρὸς ἢ καῦσις καὶ ἄλλης φύσεως τοῦ σιδήρου ἢ τομῇ). Οὕτω **μίαν θεανδρικήν ἐνέργειαν Χριστοῦ λέγοντες**, τὰς δύο ἐνεργείας νοοῦμεν τῶν δύο φύσεων Αὐτοῦ.

#### ΠΕΡΙ ΑΔΙΑΒΛΗΤΩΝ ΠΑΘΩΝ

**Ἀδιάβλητα πάθη** λέγονται ὅσα εἰσῆλθον εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον μὲ τὴν παρακοὴν τοῦ Ἀδάμ π.χ. : πεῖνα, δίψα, κόπος, πόνος, δάκρυον, θάνατος, φθορά, δειλία κ.λ.π. τὰ ὅποια εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὑπάρχουν. **Πάντα ἀνέλαβε ἵνα πάντα ἀγιάσῃ.**

**Ἐνίκησε τὸν θάνατον καὶ ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς δύναμιν νίκης κατὰ τοῦ διαβόλου, ἵνα νικήσωμεν τὸν νικήσαντα ἡμᾶς διάβολον.** Ὁ διάβολος τὸν Χριστὸν **ἔξωθεν προσέβαλεν, οὐ διὰ λογισμῶν.** Ὅπως καὶ τὸν Ἀδάμ, οὐ διὰ λογισμῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὄψεως. Τὰ φυσικὰ πάθη ἡμῶν κατὰ φύσιν καὶ ὑπὲρ φύσιν ἦσαν ἐν Χριστῷ, κατὰ φύσιν ἐκινεῖτο ἐν αὐτῷ (ὅταν παρεχωροῦσε - ἐπέτρεπεν εἰς τὴν σάρκα παθεῖν). Ὑπὲρ φύσιν, διότι δὲν προηγοῦντο τὰ φυσικὰ πάθη τῆς θελήσεως Του. Πάντα ἦσαν ἐκούσια. Θέλων ἐπείνασε, θέλων ἐδίψησε, θέλων ἐδειλίασε, θέλων ἀπέθανεν. Γράφει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος: **«Ἐὰν χωρίσης τὸ ὁρώμενον τοῦ νοουμένου, δούλη λέγεται ἡ σὰρξ, διὰ δὲ τὴν ταυτότητα τῆς ὑποστάσεως καὶ τὴν ἔνωσιν μὲ τὸν Θεὸν Λόγον,**

ἐπλούτησεν ἡ ψυχὴ τοῦ Κυρίου τὴν γνῶσιν τῶν μελλόντων, ὥς καὶ τὰς λοιπὰς θεοσημείας. Ἡ ἀνθρωπίνη σὰρξ οὐκ ἔστιν ζωοποιός, ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου ἐνωμένη μὲ τὸν Θεὸν Λόγον, ζωοποιὸς γέγονε. Ἡ δουλεία, ἡ δεσποτεία, ἡ πατρότης, ἡ υἱότης κ.λ.π. δὲν εἶναι γνωρίσματα φύσεως, ἀλλὰ **δηλωτικὰ σχέσεως**. Εἷς ὁ Χριστός, οὐ δύναται δοῦλος ἑαυτοῦ εἶναι ὁ Κύριος. Προέκοπτε (λέγει τὸ Εὐαγγέλιον) ὁ Κύριος σοφία καὶ ἡλικία καὶ χάριτι δηλ. **διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς ἡλικίας τὴν ἐνυπάρχουσαν Αὐτῷ σοφίαν ἐφάνέρωνε** ... (τὴν τῶν ἀνθρώπων θεογνωσίαν καὶ σωτηρίαν, οἰκείαν προκοπὴν ποιούμενος καὶ οἰκειούμενος πανταχοῦ τὸ ἡμέτερον). Ἐκουσίως τὰ φυσικὰ θέλων κατεδέξατο ὁ Θεάνθρωπος. Ὡστε καὶ ἡ δειλία καὶ ὁ φόβος εἶναι ἐκ τῶν φυσικῶν, δηλ. ἀδιαβλήτων παθῶν.

### ΠΕΡΙ ΔΕΙΛΙΑΣ

Ὑπάρχει καὶ δειλία γινομένη ἐκ προδοσίας λογισμῶν καὶ ἀπιστίας καὶ ἀγνοίας τῆς ὥρας τοῦ θανάτου. (παρὰ φύσιν δειλία ἐστὶ παράλογος συστολή). Ταύτην ὁ Κύριος οὐκ εἶχε, διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἐδειλίασεν, μόνον κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους οἰκονομικῶς ἑαυτὸν συνέστελλε πολλάκις. Ὁ Κύριος ἔλεγεν: “Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται”. Τὸ νῦν σημαίνει, ὅταν ἠθέλησεν, διὰ νὰ δείξη ὅτι ἀληθῶς καὶ οὐκατὰ φαντασίαν ὡς ἄνθρωπος ἔπασχε.

### ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

**Προσευχὴ εἶναι ἀνάβασις νοῦ εἰς Θεόν.** Πῶς ὁ Κύριος ἐπὶ Λαζάρου καὶ ἐν καιρῷ τοῦ Πάθους προσηύχετο; Οὔτε εἶχε ἀνάγκη ἀνυψώσεως νοός του εἰς Θεόν, (ἅπαξ καθ’ ὑπόστασιν ἠνωμένος τῷ Θεῷ Λόγῳ), οὔτε τῆς παρὰ Θεοῦ αἰτήσεως. Ἀλλὰ **οἰκειούμενος τὸ ἡμέτερον πρόσωπον**, ὑπογραμμὸς γενόμενος εἰς ἡμᾶς (διδάσκων ἡμᾶς νὰ προσευχώμεθα πρὸς Θεόν). Προσεύχεται, ἡμῖν ὁδοποιῶν τὴν πρὸς Θεὸν ἀνάβασιν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν πᾶσαν δικαιοσύνην πληρῶν καταλλάττων (=συμφιλιῶνων) ἡμῖν τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα.

### ΠΑΘΗ - ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἐπασχε (κατὰ τὴν ὥραν τῶν Παθῶν Του) ὁ Χριστὸς τῷ σώματι, ἀπαθοῦς μενούσης τῆς θείας φύσεως. **Θεὸν μὲν σαρκὶ παθόντα λέγομεν, θεότητα σαρκὶ παθοῦσαν (ἢ Θεὸν διὰ σαρκὸς παθόντα)**

**οὐδέποτε λέγομεν.** Ἀπέθανε ἐπὶ Σταυροῦ ὡς ἄνθρωπος καὶ ἡ ἀγία ψυχὴ Του διηρέθη τοῦ σώματος, ἀλλ' ἡ θεότης ἀχώριστος ἀμφοτέρων διέμεινε. Ἐκαστον αὐτῶν (σῶμα καὶ ψυχὴ) μὲ τὸν θάνατον, ἔμεινε τὴν μίαν τοῦ Λόγου ὑπόστασιν ἔχοντα. Οὐδέποτε γὰρ οὔτε ἡ ψυχὴ οὔτε τὸ σῶμα ἰδίαν εἶχον ὑπόστασιν, ἀλλὰ τὴν τοῦ Λόγου ὑπόστασιν. **Ὡστε μία αἰὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ ὑπόστασις. Ἄν καὶ τοπικῶς ἐχωρίσθη ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, ἀλλ' ὑποστατικῶς διὰ τοῦ Λόγου ἦσαν ἐνωμένα.**

## ΠΕΡΙ ΦΘΟΡΑΣ – ΑΦΘΑΡΣΙΑΣ

Ἡ λέξις φθορὰ σημαίνει: α) τὰ ἀνθρώπινα πάθη, πείνα, δίψα, κόπον, θάνατον (=χωρισμὸν ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος) κ.λ.π. κατὰ τὸ σημαινόμενον τοῦτο φθαρτὸν λέγομεν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. β) φθορὰ = τελεία τοῦ σώματος διάλυσιν καὶ ἀφανισμόν (εἰς τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν συνετέθη). Τοῦτο οὐκ ἔπαθε τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου (τὸ ὁποῖον ὁ Δαυΐδ διαφθορὰ λέγει) εἰς τὸν ψαλμὸν 15,10: “οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν”. Ἀφθαρτον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου πρὸ τῆς Ἀναστάσεως ἔλεγον ἀσεβῶς οἱ αἰρετικοὶ Ἰουλιανὸς καὶ Γαϊανός. Ἐὰν εἶναι ἀδιάφθαρτον, δὲν εἶναι ὁμοούσιον ἡμῖν (κατὰ φαντασίαν ἐσαρκώθη ὁ Λόγος). Κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον τῆς φθορᾶς, ὁμολογοῦμεν ἄφθαρτον δηλ. ἀδιάφθορον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν. Μετὰ τὴν Ἀνάστασιν Του πάντα τὰ πάθη (= φθορὰν λέγω, πείνα, δίψα, ὕπνον, κόπον κ.λ.π.) ἀπέβαλε. Ἄν καὶ ἔφαγε μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, ἀλλ' οὐ νόμῳ φύσεως. Οὐ γὰρ ἐπείνασεν, οἰκονομίας τρόπῳ βεβαιῶν τὴν Ἀνάστασιν (ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ σὰρξ, ἡ παθοῦσα καὶ ἀναστᾶσα). Ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς ἐκάθησε ὁ Χριστὸς σωματικῶς (**οὐ τοπικῶς δεξιὰ λέγομεν**), ἀλλὰ τὴν δόξαν καὶ τιμὴν τῆς θεότητος. Προσκυνεῖται ὁ Χριστὸς μιᾷ προσκυνήσει, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μετὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως.

## ΚΑΤ' ΕΙΚΟΝΑ - ΚΑΘ' ΟΜΟΙΩΣΙΝ

Ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ (**δηλ. νοερὸν καὶ αὐτεξούσιον**) καὶ καθ' ὁμοίωσιν (ἦτοι **τέλειον ἐν ἀρεταῖς**, αὐταὶ αἱ ἀρεταὶ ὡς χαρακτηρὲς τῆς θείας φύσεως ὑπάρχουν: τὸ ἀμέριμνον, τὸ ἀγαθόν, τὸ σοφόν, τὸ δίκαιον, τὸ πάσης κακίας ἐλεύθερον). **Διὰ τῆς παραβάσεως, ἔξω ζωῆς γενόμενοι, θάνατον ἐκληρονομήσαμεν.** Μετέδωκεν ὁ Θεὸς τοῦ κρείττονος (=κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ) καὶ οὐκ ἐφυλάξαμεν, μεταλαμβάνει ὁ Θεὸς Λόγος τοῦ χείρονος (=ἡμετέρας

φύσεως) ἵνα δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐν ἑαυτῷ ἀνακαινίσῃ μὲν τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν, διδάξῃ δὲ ἡμᾶς τὴν ἐνάρετον πολιτείαν καὶ μὲ τὴν κοινωνίαν τῆς ζωῆς, ἐλευθερώσῃ ἡμᾶς τῆς φθορᾶς, ἀπαρχὴ γενόμενος τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν, ἵνα τοῦ διαβόλου λυτρώσῃ, πρὸς θεογνωσίαν ἡμᾶς καλέσας.

## ΣΥΝΘΕΤΟΣ ΥΠΟΣΤΑΣΙΣ

Ἐρωτοῦν ἐὰν ἡ ὑπόστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι κτιστὴ ἢ ἄκτιστος. Ἀπάντησις: **Ἡ ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸ τῆς σαρκώσεως ἦν ἀπλῆ καὶ ἀσώματος καὶ ἄκτιστος. Σαρκωθεῖσα ἔγινε καὶ τῇ σαρκὶ ὑπόστασις σύνθετος ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος.** Φέρει τῶν δύο φύσεων τὰ ιδιώματα, ἐν δυσὶ γνωριζομένη φύσεσιν, ἄκτιστός ἐστι τῇ θεότητι καὶ κτιστὴ τῇ ἀνθρωπότητι, ὁρατὴ καὶ ἀόρατος. Χωρὶς τὴν ἀνωτέρω ὁμολογίαν, ἡ διαιροῦμε τὸν Χριστὸν εἰς δύο ὑποστάσεις (ὅπως ὁ Νεστόριος) ἢ ἀρνούμεθα τὴν διαφορὰ τῶν φύσεων (ὅπως οἱ μονοφυσῖτες). Χριστὸς ὠνομάσθη, ὅταν ἐν τῇ γαστρὶ τῆς Θεοτόκου σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐχρίσθη ἡ σὰρξ τῆς θεότητος. “Ἡ χρίσις αὕτη τῆς ἀνθρωπότητός ἐστι” (Ἀγ. Γρηγορίου Θεολόγου). **Ἐπειδὴ ἐχρίσθη τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως, ἦτοι τῷ πνεύματι τοῦ Πατρὸς, διὰ τοῦτο Χριστὸς ὀνομάζεται.** Πολλάκις ἡ θεία Γραφὴ χρησιμοποιοεῖ παρελθόντα χρόνον ἀντὶ μέλλοντος, π.χ. “Θεὸς ὦφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη” (Βαρουχ 3,38) καὶ “Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος, ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν κ.λ.π.”

## ΤΙ ΕΓΕΝΝΗΣΕΝ Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ

Εἰς ἐρωτῶντας: “δύο φύσεις ἐγέννησεν ἡ Θεοτόκος;” Ἀπαντῶμεν: **Φύσεώς ἐστι, τὸ ἀγέννητον καὶ γενητόν** (μὲ ἓνα “ν” γραφόμενον), τὸ ὁποῖον σημαίνει ἄκτιστον καὶ κτιστόν. **Τὸ ἀγέννητον καὶ γεννητόν εἶναι τῆς ὑποστάσεως** δηλ. νὰ μὴ γεννηθῇ καὶ νὰ γεννηθῇ. Ἡ θεία φύσις ἐστὶν ἀγέννητος δηλ. ἄκτιστος. Πάντα μετὰ τὴν θείαν φύσιν γεννητά, δηλαδή κτιστά. Ἐκάστου εἴδους ζώων, τὰ μὲν πρῶτα εἶναι ἀγέννητα, ἀλλ’ οὐκ ἀγέννητα (ἐκτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ). Γένεσις, κτίσις ἐστί. Γέννησις ἐπὶ Θεοῦ λέγεται ἢ ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς, πρόοδος τοῦ ὁμοουσίου Υἱοῦ. Ἐπὶ σωμάτων γέννησις λέγεται ἢ ἐξ ἄρρενος καὶ θηλείας πρόοδος ὁμοουσίου ὑποστάσεως. **Ὑπόστασιν ἐγέννησεν ἡ Θεοτόκος, ἐν δυσὶ φύσεσιν, θεότητι μὲν ἐκ Πατρὸς γεννηθεῖσαν, (σελ. 27) ἐπ’ ἐσχάτων δέ, ἐν χρόνῳ ἐξ αὐτῆς τῆς Θεοτόκου**

**σαρκωθεῖσαν καὶ σαρκὶ τικτομένην.** Ὁ γεννηθεὶς δύο φύσεών ἐστι, Θεὸς ὁ αὐτὸς καὶ ἄνθρωπος, ὁ Χριστὸς (= θεῖος Λόγος ἐνανθρωπήσας). Ἐγεννήθη σαρκί, ἐσταυρώθη σαρκί, ἀπέθανε σαρκί. Ἀπαθὴς ἔμεινε ἡ θεότης.

#### ΠΡΩΤΟΤΟΚΟΣ – ΜΟΝΟΓΕΝΗΣ

Πρωτότοκος εἶναι ὁ πρῶτος γεννηθεὶς. Ἐὰν ἐλέγετο ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ πρωτότοκος, μονογενὴς οὐκ ἐλέγετο, θὰ μπορούσε κάποιος νὰ ἐννοήσῃ αὐτὸν πρωτότοκον τῶν κτισμάτων. Ἐπειδὴ λέγεται καὶ τὰ δύο, πρωτότοκον λέγομεν αὐτὸν καὶ αὐτὸς ἐκ Θεοῦ καὶ ἡ κτίσις ἐκ Θεοῦ (ὁ Λόγος ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, μόνος ἀχρόνως γεγεννημένος, διὰ τοῦτο Υἱὸς μονογενὴς πρωτότοκος λέγεται καὶ οὐ πρωτόκτιστος). Μονογενὴς ὢν, καὶ ἐκ μητρός. **Γεγόναμεν καὶ ἡμεῖς δι’ αὐτοῦ υἱοὶ Θεοῦ (υἱοθετηθέντες διὰ τοῦ βαπτίσματος),** διὰ τοῦτο ἔλεγεν: “Ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν”. Οὐκ εἶπε, Πατέρα ἡμῶν, ἀλλὰ πατέρα μου (διότι εἶναι κατὰ φύσιν Υἱός) καὶ Πατέρα ὑμῶν (δηλ. υἱῶν κατὰ χάριν).

#### ΠΕΡΙ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ

**Τὸ βάπτισμα, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου δηλώνει.** Συναπτόμεθα τῷ Κυρίῳ διὰ τοῦ βαπτίσματος, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Διὰ τῶν τριῶν καταδύσεων, τὰς τρεῖς ἡμέρας τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου σημαίνει τὸ βάπτισμα. Ἀδύνατον εἰς Χριστὸν πιστεῦσαι μὴ διδαχθέντας τὴν εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα ὁμολογίαν. Ἐπειδὴ ἐπ’ ἀφθαρσία ἐποίησεν ἡμᾶς ὁ Θεός, παραβάντες τὴν ἐντολὴν εἰς θάνατον κατεδίδασκεν, διὰ νὰ μὴ εἶναι ἀθάνατον τὸ κακόν. Ἐν τῷ Σταυρῷ ὁ Χριστὸς ἐκ τῆς ἀχράντου Αὐτοῦ πλευρᾶς ἐπήγασεν πηγὴν ἀφέσεως! Ὑδωρ εἰς ἀναγέννησιν καὶ καθαρισμόν ἐξ ἁμαρτιῶν, Αἶμα, ζωῆς αἰδίου πρόξενον!! Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὸ κατ’ εἰκόνα καὶ καθ’ ὁμοίωσιν ἀνακαινίζει. Τὸ ὕδωρ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καθαρίζει τὸ σῶμα ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀπαλλάττει τῆς φθορᾶς, τὴν εἰκόνα τοῦ θανάτου ἐκπληροῦντος τοῦ ὕδατος, τὸν ἀρραβῶνα τῆς ζωῆς παρέχει τὸ πνεῦμα. Ἐπὶ Νῶε δι’ ὕδατος ὁ Θεὸς τὴν κοσμικὴν ἁμαρτίαν κατέκλυσε. Δι’ ὕδατος πᾶς ἀκάθαρτος κατὰ νόμον καθαίρεται, τὰ γὰρ ὁρατά, σύμβολά εἰσιν τῶν νοουμένων, ἡ ἀναγέννησις κατὰ ψυχὴν γίνεται, πίστις γὰρ υἱοθετεῖν οἶδε. **Ἡ ἄφεσις ἁμαρτιῶν διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς ὅλους δίδεται. Ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος κατ’ ἀναλογία τῆς πίστεως καὶ τῆς προκαθήαρσεως. Διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαμβάνομεν καὶ γίνεται ἡ**

**παλιγγενεσία ἀρχὴ ἐτέρου βίου καὶ σφραγὶς καὶ φυλακτήριον καὶ φωτισμός.**

#### ΕΙΔΗ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ

Πρῶτον βάπτισμα, τοῦ κατακλυσμοῦ εἰς ἐκκοπὴν ἁμαρτίας. Δεύτερον, διὰ θαλάσσης καὶ νεφέλης (ἐπὶ Μωϋσέως). Τρίτον, τὸ νομικόν (πᾶς ἀκάθαρτος ἐλούετο ὕδατι, ἔπλυνε τὰ ἱμάτια καὶ οὕτως εἰσῆρχετο εἰς τὴν παρεμβολήν). Τέταρτον τὸ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ, εἰς μετάνοιαν καὶ ἵνα πιστεύσωσιν εἰς Χριστόν. Προκαθαίρει ὁ Ἰωάννης. Πέμπτον, τὸ τοῦ Χριστοῦ βάπτισμα, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐβαπτίσθη, οὐχ ὡς ἔχων ἀνάγκην καθάρσεως, ἀλλὰ τὴν ἐμὴν κάθαρσιν οἰκειούμενος, ἵνα συντρίψῃ τὰς κεφαλὰς τῶνδρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ἵνα τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν παλαιὸν Ἀδὰμ ἐνθάψῃ τῷ ὕδατι, ἵνα ἀγιάσῃ τὸν Βαπτιστὴν, ἵνα πληρώσῃ τὸν νόμον, ἵνα τὸ μυστήριον τῆς Ἀγίας Τριάδος ἀποκαλύψῃ, ἵνα τύπος γίνῃ ἡμῖν πρὸς τὸ βαπτίζεσθαι. Πυρὶ λέγεται βαπτίζειν ὁ Χριστός, ἐν εἶδει πυρίνων γλωσσῶν ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους τὴν χάριν Ἀγίου Πνεύματος ἐξέχεεν, ὡς ὁ ἴδιος εἶπεν ἢ διὰ τὸ κολαστικὸν βάπτισμα τοῦ μέλλοντος πυρός. “Βάπτισμα πυρός, τὴν ἐν κρίσει (Β’ Παρουσίαν) δοκιμασίαν” (Μ. Βασίλειος). Ἐκτον βάπτισμα διὰ μετανοίας καὶ δακρύων. Ὁγδον(τελευταῖον βάπτισμα) οὐ σωτήριον τῆς κακίας μὲν ἀναιρετικόν, κολάζον δὲ ἀτελευτήτως. Ἐβαπτίσθη ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, μὲ τὴν χεῖρα ἀψάμενος τὴν κεφαλὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῷ ἰδίῳ αἵματι.

#### ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ

Ἡ πίστις διπλῇ ἐστίν: α) ἐξ ἀκοῆς, ἀκούοντες τῶν θείων Γραφῶν, πιστεύομεν. Αὕτη **τελειοῦται μὲ τὴν τήρησιν θείων ἐντολῶν.** Ὁ μὴ πιστεύων κατὰ τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν ἢ ἁμαρτάνων, ἄπιστός ἐστιν. β) “Ἔστι πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις” ἢ ἀδίστακτος ἐλπίς τῶν ἐπηγγελμένων ἡμῖν ὑπὸ Θεοῦ καὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν αἰτήσεών μας. Ἡ πρώτη τῆς ἡμετέρας γνώμης, ἡ δευτέρα τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Πίστει πάντα τὰ ἀνθρώπινα καὶ τὰ πνευματικὰ συνίστανται. **Πίστις ἐστὶν ἀπολυπραγμόνητος συγκατάθεσις.**

#### ΠΕΡΙ ΣΤΑΥΡΟΥ

Πᾶσα θαυματουργία τοῦ Χριστοῦ θαυμαστή, ἀλλὰ **θαυμαστότερον πάντων ὁ Τίμιος Σταυρός. Δι’ αὐτοῦ ὁ θάνατος**

έθανατώθη, ανάστασις έχαρίσθη ἡμῖν, καταφρόνησις τῶν παρόντων γίνεται, παράδεισος ἡνοιξε, τέκνα Θεοῦ καὶ κληρονόμοι γεγόναμεν. Διὰ Σταυροῦ πάντα κατώρθωται. Δύναμις Θεοῦ, ὁ Λόγος τοῦ Σταυροῦ. Τὸ δυνατόν τοῦ Θεοῦ, δηλ. ἡ νίκη κατὰ τοῦ θανάτου, διὰ τοῦ Σταυροῦ ἐφανερώθη. Ὅπως τὰ 4 ἄκρα τοῦ Σταυροῦ διὰ τοῦ κέντρου κρατοῦνται, οὕτως διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, τὸ ὕψος – βάθος, μῆκος – πλάτος δηλ. πᾶσα ὁρατὴ καὶ ἀόρατος κτίσις διατηρεῖται. Οὗτος (ὁ Σταυρός) ὄπλον καὶ τρόπαιον κατὰ τοῦ διαβόλου. Σφραγὶς ἵνα μὴ βλάβῃ ἡμᾶς ὁ νοητὸς ἐχθρός. Οὗτος ψυχῆς καὶ σώματος σωτηρία, **πάντων τῶν ἀγαθῶν πρόξενος**, ἀμαρτίας ἀναίρεσις, φυτὸν ἀναστάσεως, ξύλον ζωῆς αἰωνίου !”Οπου εἶναι ὁ Σταυρός, ἐκεῖ καὶ ὁ Χριστός !Κατὰ ἀνατολὰς εὐχόμενοι, τὴν ἀρχαίαν πατρίδα ἐπιζητοῦμεν. Ὁ Κύριος σταυρούμενος πρὸς δυσμὰς ἐβλεπε. Κατὰ τὴν Ἀνάληψίν Του πρὸς ἀνατολὰς ἀνῆρχετο. Ἄγραφος αὕτη παράδοσις τῶν Ἀποστόλων.

#### ΕΡΓΑ ΘΕΟΥ - ΣΩΤΗΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Ἐπειδὴ οὐκ ἐφυλάξαμεν τὴν ἐντολήν, μεταλαμβάνει ὁ Θεὸς Λόγος τῆς ἀσθενοῦς φύσεως ἡμῶν, ἵνα ἡμᾶς καθαρῶς καὶ μετόχους πάλιν τῆς θεότητος καταστήσῃ. Πάντα βουλόμενον ἄνθρωπον δευτέραν γέννησιν γεννηθῆναι καὶ τραφῆναι ξένην τροφήν καὶ οὕτω φθάσαι τὸ μέτρον τῆς τελειότητος. Διὰ τῆς σαρκώσεως Αὐτοῦ καὶ βαπτίσματος καὶ τοῦ πάθους καὶ τῆς Ἀναστάσεως ἐλευθέρωσε τὴν φύσιν τῆς ἀμαρτίας τοῦ Ἀδάμ, καὶ τοῦ θανάτου καὶ ἔγινε ἀπαρχὴ ἀναστάσεως, καὶ ὁδὸν ἑαυτὸν προσφέρει, ἵνα ἡμεῖς τηροῦντες τὰς ἐντολὰς Του γενώμεθα κατὰ χάριν υἱοὶ καὶ κληρονόμοι Θεοῦ. Ἡ γέννησις ἡμῖν δι’ ὕδατος καὶ Πνεύματος (βάπτισμα). Ἡ βρῶσις αὐτὸς ὁ ἄρτος τῆς Ζωῆς, ὁ Χριστός. Ἐν τῷ ὑπερώῳ τῆς Ἀγίας Σιών μετὰ τῶν μαθητῶν φαγὼν καὶ πληρώσας τὴν παλαιὰν Διαθήκην, νίπτει τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων, ἔπειτα παρέδωκε τὸ μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας (Λάβετε, φάγετε κ.λ.π.). **“Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν”**. Ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐργάζεται τὰ ὑπὲρ φύσιν, τὰ ὁποῖα μόνη ἡ ΠΙΣΤΙΣ χωρεῖ. Ἐρωτᾷς, εἶναι σῶμα Χριστοῦ; Λέγω σοι: Πνεῦμα Ἅγιον ἐπιφοιτᾷ καὶ ταῦτα ποιεῖ τὰ ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν. Συνέζευξεν εἰς τὸν ἄρτον καὶ οἶνον τὴν θεότητά Του, ἐποίησε ταῦτα Σῶμα Του καὶ Αἷμά Του, ἵνα διὰ τῶν συνήθων καὶ κατὰ φύσιν, γενώμεθα ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν. Ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταποιεῖται εἰς Σῶμα καὶ Αἷμα Θεοῦ καὶ οὐκ εἰσὶ δύο ἀλλ’ ἓν καὶ τὸ αὐτό. Γίνεται εἰς τοὺς ἀξίως μεταλαμβάνοντας ἄφεσις ἀμαρτιῶν καὶ ζωὴ αἰώνιος καὶ

φυλακτήριον ψυχῆς καὶ σώματος. Τοῖς ἀναξίοις μετέχοντας, γίνεται κόλασις καὶ τιμωρία. Προσέλθωμεν αὐτῷ πόθῳ διακαεῖ! **Σῶμά ἐστι καὶ Αἷμα Χριστοῦ, οὐ δαπανώμενον, οὐ φθειρόμενον, οὐκ εἰς ἀφεδρῶνα καταλήγει ( μὴ γένοιτο), ἀλλὰ βλάβης ἀμυντήριον, καθαρτήριον παντὸς ῥύπου καὶ νόσων.** Οὗτος ὁ ἄρτος ὁ ἐπιούσιος δηλώνει ἢ τὸν ἄρτον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἢ τὸν πρὸς συντήρησιν τῆς οὐσίας ἡμῶν λαμβανόμενον. Ἄν κάποιοι εἶπον ὅτι ὁ ἄρτος καὶ οἶνος εἶναι ἀντίτυπα Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου, ὡς ὁ Μέγας Βασίλειος εἶπεν, οὐ μετὰ τὸ ἀγιασθῆναι εἶπον, ἀλλὰ πρὶν ἀγιασθῆναι.

### ΘΕΙΑ ΜΕΤΑΛΗΨΙΣ

**Μετάληψις λέγεται, διότι δι’ αὐτῆς μεταλαμβάνομεν τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κοινωνία λέγεται, διότι ἀληθῶς μετέχομεν τῆς σαρκὸς καὶ θεότητος Αὐτοῦ, ἔτι δὲ κοινωνοῦμεν καὶ ἐνούμεθα μεταξύ μας οἱ Χριστιανοί, οἱ πάντες ἐν σῶμα Χριστοῦ καὶ ἐν αἷμα καὶ ἀλλήλων μέλη γινόμεθα.** Πάσῃ δυνάμει φυλαζώμεθα μὴ λαμβάνειν μετάληψιν αἰρετικῶν, μήτε διδόναι. Ἡ ἔνωσις μεταξύ τῶν συμμεταλαμβανόντων γίνεται ἐκ προαιρέσεως. Ἀντίτυπα τῶν μελλόντων λέγονται, διότι νῦν δι’ αὐτῶν μετέχομεν τῆς θεότητος, τότε (εἰς τὴν βασιλείαν Του) νοητῶς διὰ μόνης τῆς θέας.

### ΑΓ. ΙΩΣΗΦ Ο ΜΝΗΣΤΩΡ – ΘΕΟΤΟΚΟΣ

Οἱ Εὐαγγελισταὶ γράφουν ὅτι ὁ Ἰωσήφ, ὁ μνήστωρ, ἦτο ἐκ φυλῆς Δαυΐδ. Συνήθεια τῶν Ἑβραίων καὶ τῆς Γραφῆς νὰ μὴ γράφουν γυναῖκες κατὰ τὴν γενεαλόγησιν. Νόμος ἦτο ἐξ ἰδίας φυλῆς νὰ γίνεται ὁ γάμος. Ὁ δίκαιος, λοιπὸν, Ἰωσήφ ἐδέχθη ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς, τὴν ἀειπάρθενον Μαρίαν. Ἐπίσης νόμος ἦν, ἀγόνου ἀνδρὸς τελευτῶντος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ νεκροῦ τὴν σύζυγον αὐτοῦ ἐλάμβανε εἰς γάμον. Τὸ τικτόμενον κατὰ φύσιν μὲν τοῦ δευτέρου ἦν, κατὰ δὲ νόμον τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ. Ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ Νάθαν υἱοῦ Δαυΐδ ἐγεννήθη ὁ Μελχὶ καὶ ὁ Πάνθηρ. Πάνθηρ ἐγέννησε τὸν Βαρπάνθηρα. Βαρπάνθηρ ἐγέννησε τὸν Ἰωακείμ. Ἰωακείμ δὲ τὴν Θεοτόκον. Ἐκ τῆς σειρᾶς Σολομῶντος ὁ Ματθὰν ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ, ὁ ὁποῖος ἐγέννησε τὸν Ἰωσήφ. **Ἄννα μεταφράζεται ἀπ’ τὰ ἑβραϊκά, χάρις. Μαρία μεταφράζεται Κυρία, (κατ’ ἄλλους ἐρμηνευτὰς σημαίνει καὶ μῦρον, δυνατὴ, εὐφορη, ἀγαπημένη).** Τίκεται ἀπάτωρ ἐκ γυναικός, ὁ ἐκ πατρὸς ἀμήτωρ καὶ ὅτι μὲν ἐκ γυναικός, νόμῳ κυήσεως, ὅτι δὲ ἄνευ πατρός, ὑπὲρ φύσιν γεννήσεως.

Ὅτι δὲ ἀνωδύνως, ὑπὲρ θεσμὸν γεννήσεως [ὅπου δὲν προϋπάρχει ἡδονὴ ἐκεῖ ὁδύνες (πόννοι τοκετοῦ) δὲν ἀκολουθοῦν]. **Ὡσπερ ὁ συλληφθεὶς παρθένον ἐτήρησε τὴν Μαρίαν, οὕτω καὶ τεχθεὶς τὴν παρθενίαν αὐτῆς ἐφύλαξεν ἄτρωτον, διελθὼν δι’ αὐτῆς καὶ κεκλεισμένην τηρήσας.** Δι’ ἀκοῆς ἢ σύλληψις, ἢ δὲ γέννησις διὰ τῆς ἐξόδου τῶν τικτομένων. “Ἰωσήφ οὐκ ἔγνω αὐτήν (=Μαρίαν) ἕως οὗ ἔτεκε κ.λ.π.” Τὸ “ἕως” ὠρισμένου χρόνου προθεσμίαν σημαίνει, οὐχὶ καὶ τὸ μετὰ ταῦτα. π.χ. “Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ’ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας ...” οὐχ ὅτι μετὰ τὴν συντέλειαν χωρίζεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

## ΟΙ ΑΓΙΟΙ

Θεοὺς λέγω καὶ βασιλεῖς καὶ κυρίους τοὺς ἁγίους, οὐ φύσει (ἀλλὰ κατὰ χάριν ), ἀλλ’ ὡς τῶν παθῶν βασιλεύσαντας καὶ τὴν θείαν εἰκόνα ἐν ἑαυτοῖς ἀπαραχάρακτον φυλάξαντες, ὡς ἐνωθέντες Θεῷ κατὰ προαίρεσιν. **Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τιμῶμεν τοὺς ἁγίους, ὡς φίλους Θεοῦ καὶ υἱοὺς κατὰ χάριν.** Τί λοιπὸν τιμιώτερον τοῦ νὰ εἶναι τις ἐν χειρὶ Θεοῦ; Διὰ τοῦ νοῦ καὶ τοῖς σώμασι τῶν ἁγίων ἐνοικεῖ ὁ Θεός. ὦ! ἔμψυχοι ναοὶ Θεοῦ! Πηγὰς σωτηρίου ὁ Χριστός, ποιεῖ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, παρέχοντα εὐεργεσίας.

## Η ΩΦΕΛΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΑΓ. ΓΡΑΦΗΣ

Ὡς δένδρον πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους ὑδάτων οὕτω ψυχὴ ἀρδευομένη ὑπὸ Γραφῆς θείας, καρπὸν (σελ. 32) ὥριμον παρέχων, τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ὠραῖζεται δὲ ἀειθαλέσι φύλλοις (=θεαρέστοις πράξεσι). Πρὸς πρᾶξιν ἐνάρετον καὶ θεωρίαν ἀθόλωτον ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν ρυθμιζόμεθα... **Πάσης ἀρετῆς καρποφορίαν καὶ πάσης κακίας ἀνατροπὴν ἐν ταύταις εὐρίσκομεν.**

## ΕΙΣ ΤΑ ΛΕΓΟΜΕΝΑ ΠΕΡΙ ΧΡΙΣΤΟΥ

Εἰς τὰ λεγόμενα περὶ Χριστοῦ 4 τρόποι εἰσὶν. Αὐτὰ ποὺ λέγονται πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, αὐτὰ ἐν τῇ ἐνώσει, τὰ μετὰ τὴν ἔνωσιν (δηλ. θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως) καὶ τὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Τὰ πρὸ ἐνανθρωπήσεως: Τὸ ὁμοούσιον πρὸς τὸν Πατέρα δηλώνουν, ὡς τό: “Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐσμεν”, ἢ τὸ τέλειον τῆς ὑποστάσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἡ περιχώρησις ὑποστάσεων ὡς τό: “Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί” ἢ τοῦ Πατρὸς ὡς αἰτίου κατὰ τό: “Ὁ Πατήρ μου μείζων

μού ἐστιν”. Ἡ τῆς πατρικῆς εὐδοκίας διὰ τῆς τοῦ Υἱοῦ ἐνεργείας πληρούμενα (ὡς Λόγου καὶ σοφίας καὶ δυνάμεως, διὰ τὸ μίαν ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ κίνησιν). Ὡς τό: “Πάντα δι’ αὐτοῦ ἐγένετο”. Ἡ προφητικῶς, ὡς τό: “Ἴδου ὁ Βασιλεὺς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πώλου κ.λ.π. τοῦ προφήτου Ζαχαρίου” ἢ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν ὡς ἤδη γενόμενα, ὡς τό: “Ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη ὁ Θεὸς κ.λ.π. τοῦ προφήτου Βαρούχ” καὶ τό: “Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν τῶν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ”. Τὰ λεγόμενα πρὸ τῆς ἐνώσεως καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν λέγονται. Τὰ δὲ μετὰ τὴν ἔνωσιν (λεγόμενα) πρὸ τῆς ἐνώσεως ποτὲ δὲν λέγονται. Οἱ τρόποι τῶν λεγομένων ἐπὶ Χριστοῦ ἐν τῇ ἐνώσει εἶναι τρεῖς: α) Ὅταν ἐκ τοῦ κρείττονος ὁμιλοῦμεν π.χ. : θέωσιν σαρκός, ὑπερύψωσιν κ.λ.π. φανερώνομεν τὸν πλοῦτον τῆς σαρκὸς Χριστοῦ ἐκ τῆς πρὸς τὸν Λόγον ἐνώσεως. β) Ὅταν ἀπ’ τοῦ ἐλάττονος ὁμιλοῦμεν, σάρκωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἐνανθρώπησιν, κένωσιν, πτωχείαν, ταπείνωσιν λέγομεν. γ) Ὅταν ἐκ τῶν δύο ὁμοῦ λέγομεν π.χ. : κοινωνίαν, κρίσιν κ.λ.π.. Διὰ τοῦτο τὸν τρίτον τρόπον οἱ δύο προηγούμενοι τρόποι λέγονται. Διὰ τῆς ἐνώσεως δηλοῦται τί ἔχει ἡ κάθε μία φύσις. Διὰ τὴν καθ’ ὑπόστασιν ἔνωσιν λέγεται ὅτι ἐθεώθη ἡ σὰρξ καὶ ὁμόθεος τῷ Λόγῳ καὶ ὁ Θεὸς Λόγος ἐσαρκώθη καὶ ἄνθρωπος γίνεται καὶ κτίσμα καὶ ἔσχατος ὀνομάζεται (διὰ τὴν περιχώρησιν τῶν φύσεων εἰς ἀλλήλας ἀσυγχύτως). Ἡ περιχώρησις οὐκ ἐκ τῆς σαρκός, ἀλλ’ ἐκ τῆς θεότητος γέγονεν. (Ἡ θεία φύσις ἅπαξ περιχωροῦσα διὰ τῆς σαρκὸς ἔδωκε καὶ τῇ σαρκὶ τὴν πρὸς ταύτην περιχώρισιν = ἐνώσιν).

#### **Τρεῖς τρόποι μετὰ τὴν ἔνωσιν:**

α) ὁ δηλωτικὸς τῆς θείας φύσεως, ὡς τό: “Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐσμέν”. β) ὁ δηλωτικὸς τρόπος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὡς τό: “Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ἐλάλησα ...” καὶ τό: “Οὕτω δεῖ ὑψωθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου”. Ταῦτα ἀνθρωποπρεπῶς ἐπὶ Χριστοῦ λεγομένων καὶ γεγραμμένων π.χ. : ἡ κατὰ τὴν ἡλικίαν αὔξεις, πείνα, δίψα, κόπος, ὕπνος, θάνατος (δηλ. φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα πάθη ἢ ἐρωτῶν οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλ’ ἵνα δείξῃ ὅτι ἀληθῶς ἐστὶν ἄνθρωπος ... ἄλλα κατ’ οἰκείωσιν ὡς τό: “Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες ...” καὶ τό: “Γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρρα” καὶ τό: “ὑποταγῆσεται τῷ Πατρί”. **Οὔτε γὰρ ὡς Θεός, οὔτε ὡς ἄνθρωπος, ἐγκατελείφθη ποτὲ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, οὔτε ἁμαρτία οὔτε κατάρρα γέγονεν, οὔτε ὑποταγῆς ἔχει ἀνάγκη εἰς τὸν Πατέρα.** Ὡς Θεὸς ἴσος ἐστὶ τῷ Πατρί, οὐδὲ ὑποτεταγμένος. Ὡς ἄνθρωπος οὐδέποτε ἀνήκοος γέγονε τοῦ Πατρὸς διὰ νὰ χρειάζεται ὑποταγήν. **Τὸ ἡμέτερον, λοιπόν,**

**πρόσωπον οίκειούμενος λέγει ταῦτα.** Ἡμεῖς οἱ ἔνοχοι ἁμαρτίας καὶ κατάρας, ὡς ἀπειθεῖς καὶ παρήκοοι καὶ διὰ τοῦτο ἐγκαταλελειμμένοι.

Τὰ λεγόμενα μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τὰ μὲν εἰσὶ θεοπρεπῆ ὡς τό: “Βαπτίζοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος”. Τὰ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, εἰσὶ διάφοροι τρόποι ἀνθρωποπρεπεῖς. Τὰ μὲν ἀληθῶς, ἀλλ’ οὐ κατὰ φύσιν ἀλλὰ κατ’ οἰκονομίαν διὰ τὴν γίνῃ γνωστὸν ὅτι αὐτὸ τὸ παθὸν σῶμα ἀνέστη, π.χ. : μῶλωπες, βρῶσις - πόσις μετὰ τὴν Ἀνάστασιν. Τὰ δὲ κατὰ φύσιν π.χ. : Τὸ μεταβαίνειν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀμόχθως καὶ εἴσοδος κεκλεισμένων τῶν θυρῶν. Τὰ ὑψηλὰ ἀποδίδομεν εἰς τὴν θείαν φύσιν, τὰ δὲ ταπεινὰ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τὰ δὲ κοινὰ ἀποδίδομεν τῷ Χριστῷ, ὅς ἐστιν ἄνθρωπος καὶ Θεός. **Ἡ προαίρεσις ἡμῶν κατασκευάζει σκευὴ τίμια ἢ ἄτιμα.** Τό: “ἔδωκεν ὀρθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν” δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς οὕτω ἐνήργησεν, **ἀλλ’ ὅτι παρεχώρησεν.** Αὐτεξούσιον καὶ ἀβίαστον εἶναι τὸ καλόν. Τὴν παραχώρησιν ταύτην συνηθίζει ἡ Γραφὴ νὰ λέγῃ ἐνέργεια καὶ πρᾶξιν Θεοῦ. **Οἱ θλίψεις πόνον ἔχουν κακὲς φαίνονται, «τῇ ἀληθείᾳ ἀγαθαὶ εἰσι», μετανοίας καὶ σωτηρίας πρόξενοι!** Τούτων ( τῶν θλίψεων) ἡμεῖς ἐσμεν αἵτιοι. Ἐκούσιες κακίαι προξενοῦν ἀκουσίους θλίψεις.

Ἡ Γραφὴ αἰτιολογικῶς λέγει αὐτὰ ποὺ ὀφείλουν νὰ γίνουν π.χ. : “Σοὶ μόνῳ ἡμαρτον ...ὅπως ἂν δικαιωθῇς κ.λ.π. (ψαλμὸς 50)”. Δὲν ἡμάρτησε γιὰ νὰ νικήσῃ ὁ Θεὸς ... ἀλλ’ **ἡμῶν ἁμαρτανόντων, οὐκ ἄδικός ἐστιν ἐπιφέρων τὴν ὀργὴν καὶ μετανοοῦντας συγχωρεῖ, ΝΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΗΜΕΤΕΡΑΣ ΚΑΚΙΑΣ** δείκνυται. Παράδειγμα: Ἐργαζόμενός τις βλέπει φίλον τοῦ ἐπισκέπτῃ καὶ λέγει : Γιὰ νὰ μὴ δουλέψω σήμερα, ἦρθε ὁ φίλος μου. Δὲν ἦρθε ὁ φίλος γιὰ νὰ μὴ ἐργαστῇ αὐτός, ἀλλὰ αὐτὸ προέκυψε. (Ἀσχολούμενος μὲ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ φίλου του, δὲν ἐργάζεται.)

#### KAKON – AMARTIA

Τὸ κακὸν οὐκ ἔχει γένεσιν ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ. Εἶναι στέρησις τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν. **Ἡ ἐκούσιος αὕτη παρατροπὴ ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν εἶναι ἁμαρτία.** Πόθεν ἡ ἁμαρτία; Τῆς αὐτεξουσίου γνώμης καὶ εὐρημα διαβόλου. Κακὸς ὁ διάβολος; Ἀγαθὸς ἄγγελος ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν Θεόν, αὐτεξούσιος καὶ λογικὸς καὶ ἐκουσίως τῆς κατὰ φύσιν ἀρετῆς ἀνεχώρησε (ἀπομακρυνθεὶς τῇ γνώμῃ, οὐ τόπῳ ἐκ Θεοῦ) καὶ γέγονε ἐν ζόφῳ κακίας.

Διατί τοὺς μέλλοντας νὰ ἀμαρτήσουν καὶ μὴ μετανοήσουν ἐδημιούργησε ὁ προγινώσκων Θεός; Ἀπάντησις: Ὁ Θεὸς εἶναι προγνώστης αὐτῶν ποὺ θὰ συμβοῦν. “Τῶν ὄντων αἱ γνώσεις καὶ τῶν ἐσομένων (=αὐτῶν ποὺ θὰ γίνουν) αἱ προγνώσεις”. **Ἐὰν αὐτοὺς ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἀμαρτήσουν καὶ γίνουν κακοί, ἐμπόδιζε ὁ Θεὸς νὰ ἔρθουν εἰς τὴν ζωὴν, τὸ ΚΑΚΟΝ ΘΑ ΕΝΙΚΟΥΣΕ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ.** Ἄπαντα ὁ Θεὸς ποιεῖ ἀγαθὰ. **Ἐκαστος προαιρετικῶς γίνεται καλὸς ἢ κακός.** Ὁ Ἰούδας ἔγινε προδότης. Ἡ ῥαθυμία τῆς γνώμης του, ἄχρηστον ἐποίησεν τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ.

Ἀγαθὸν εἶναι ὅπερ βούλεται ὁ Θεός. Νόμος ἐστίν, ἡ τοῦτο διδάσκουσα ἐντολή. Ἐν Αὐτῷ μένοντες, ἐν φωτὶ ὑπάρχομεν. Ἡ παράβασις τῆς ἐντολῆς, ἀμαρτία ἐστίν. Καὶ ἡ συνείδησις ἡμῶν λέγεται νόμος τοῦ νοὸς ἡμῶν. Ἡ προσβολὴ τοῦ πονηροῦ, ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡδονὴ τοῦ σώματος λέγεται νόμος τῆς ἀμαρτίας ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς ἡμῶν.

Περιτομή ἐστίν ἡ τῆς σωματικῆς ἡδονῆς καὶ τῶν περιττῶν ἀπόθεσις. **Πᾶσα ἡδονὴ μὴ ἐκ Θεοῦ, περίττωμα ἡδονῆς ἐστίν, ἧς τύπος ἡ ἀκροβυστία.** Σάββατον εἶναι ἡ κατάπαυσις ἐκ τῆς ἀμαρτίας. Ὁ 7 ἀριθμὸς τὸν παρόντα χρόνον δηλώνει. 8<sup>η</sup> ἡμέρα = ἡ μέλλουσα ζωὴ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν.

## ΓΑΜΟΣ – ΠΑΡΘΕΝΙΑ

Διὰ νὰ μὴ ἀναλωθῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος ὑπὸ τοῦ θανάτου, ἐπενοήθη ὁ γάμος, ἵνα διὰ τῆς παιδοποιΐας διασωθῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Τό : “αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε” δὲν σημαίνει τὸν διὰ γάμου πληθυσμόν. Ἡδύνατο ὁ Θεὸς καὶ ἐτέρῳ τρόπῳ τὸ γένος πληθῆναι, ἐὰν τὴν ἐντολὴν ἐφύλαττον. Προγνωρίζων ὁ Θεὸς τὴν παράβασιν τῶν πρωτοπλάστων καὶ τὸν θάνατον, προλαβὼν ἐποίησε τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ καὶ προσέταξεν : “αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε”.

Προστάττει ὁ Θεὸς τὸν Νῶε καὶ τὴν οἰκογένειά του: “Ἐἵσελθε σὺ καὶ οἱ υἱοί σου καὶ ἡ γυνὴ σου καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου”. Ἐχώρισε τοὺς ἄνδρας ἐκ τῶν γυναικῶν, ὥς ἂν μετὰ τῆς ἀγνείας τὸ πέλαγος καὶ τὸ παγκόσμιον ἐκεῖνον ναυάγιον διαφύγουν!!

Οἱ παῖδες παρθενίαν ἀσκήσαντες ἀνώτεροι πυρὸς ἐφάνησαν εἰς τὴν Βαβυλώνιον κάμινον. Ὁ Δανιὴλ παρθενίαν φυλάξας στόματα λεόντων ἔφραξε. Ἡλίας ὁ πυρίπνους ἄρματηλάτης ἀγαμίαν ἐξέλεξε.

“Μακάριος ὃς ἔχει σπέρμα ἐν Σιών καὶ οἰκείους ἐν Ἱερουσαλήμ”(Ἠσαΐας 31,9). Πρέπει ἐπὶ τὸ πνευματικώτερον νὰ λαμβάνωμεν τὸ ἀνωτέρω

πρόσταγμα. Ἔστι σπέρμα πνευματικὸν δι' ἀγάπης καὶ φόβου Θεοῦ συλλαμβανόμενον ἐν ψυχῇ ὠδινούσῃ καὶ τικτούσῃ πνεῦμα σωτηρίας. **Παρθενία, εἶναι τὸ πολίτευμα τῶν ἀγγέλων, τὸ ἰδίωμα πάσης ἀσωμάτου φύσεως. Τίμιος ὁ γάμος, ἀλλ' ἡ παρθενία ἀνωτέρα.** Καλὸς ὁ γάμος, εἰς αὐτοὺς ποὺ δὲν ὑπάρχει ἐγκράτεια, κρείττων ἡ παρθενία, ψυχῆς τεκνογονίαν αὖξουσα καὶ Θεῷ καρπὸν ὥριμον, προσάγουσα τὴν προσευχήν.

#### ΠΕΡΙΤΟΜΗ

Ἡ περιτομή πρὸ τοῦ νόμου ἐδόθη τῷ Ἀβραάμ, εἰς σημεῖον διαχωρίζον αὐτὸν καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ, ἐκ τῶν ἐθνῶν. **Τύπος ἦν τοῦ βαπτίσματος.** Ὅπως ἡ περιτομή κόπτει ἄχρηστον μέλος, οὕτω διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν ἁμαρτίαν περιτεμνόμεθα, παρέχον ἡμῖν τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου Σταυροῦ ἐπὶ μετώπου, ἀντιδιαστέλλον τὸν πιστὸν ἀπὸ τὸν ἄπιστον.

Προβλέπων ὁ Θεὸς τὸ ἄτοπον τῆς μελλούσης αὐτοῦ (=Ἀντιχρίστου) προαιρέσεως, παραχωρεῖ, ὥστε τίκεται ἐκ πορνείας καὶ ἀνατρέφεται κρυφίως καὶ αἰφνιδίως ἐπανίσταται καὶ βασιλεύει. Κατ' ἀρχὰς ὑποκρίνεται δικαιοσύνην, τέλος διώκτης τῆς Ἐκκλησίας γίνεται.

#### ΠΕΡΙ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Πιστεύομεν καὶ ἀνάστασιν νεκρῶν σωμάτων. Ἀνάστασις ἐστὶ δευτέρα στάσις τοῦ πεπτωκότος. Ὁ θάνατος εἶναι ὁ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος. **Ἀνάστασις ἐστὶ συνάφεια - ἔνωσις πάλιν ψυχῆς καὶ σώματος (δευτέρα τοῦ διαλυθέντος σώματος στάσις).** Τὸ φθιρόμενον καὶ διαλυόμενον σῶμα, ἀναστήσεται ἄφθαρτον. Λέγει εἰς Γένεσιν 15,5 “ὅτι ἐκζητήσῃ τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐκ πάντων τῶν θηρίων κ.λ.π.” Πῶς ἐκζητήσῃ; Ὅταν θὰ ἀναστήσῃ τὰ σώματα τότε τῶν νεκρῶν. Λέγει πάλιν εἰς Μωϋσῆν: “Εγὼ ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς, νεκρῶν Θεός” δηλ. αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐν Θεῷ ζῶσι, τὰ δὲ σώματα αὐτῶν πάλιν διὰ τῆς ἀναστάσεως ζήσονται. Προφητεύει καὶ Ἡσαΐας: “Ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις” δηλ. οὐχ αἱ ψυχαὶ (οὐ τίθενται εἰς τὰ μνήματα) ἀλλὰ τὰ σώματα. Εἰς δὲ Δανιὴλ 12,1 γράφει: “Πολλοὶ τῶν καθευδόντων ἐν γῆς χώματι ἐξεγερθήσονται” δηλ. ἀνάστασιν σωμάτων προφητεύει. Ὅτι δὲ τοῦ Κυρίου ἀνάστασις σώματος ἀφθαρτισθέντος καὶ ψυχῆς ἔνωσις

ἦν (ταῦτα γὰρ τὰ διαιρεθέντα), εἶπεν: “Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον κ.λ.π.”. **Οὐ γὰρ μικρὸν τὸ μικρόν, ὅταν ὁδηγῇ εἰς μέγα.**

## ΠΕΡΙ ΕΙΚΟΝΟΣ

**Εἰκὼν ἐστὶν ὁμοίωμα χαρακτηρίζον τὸ πρωτότυπον.** Εἰκὼν ζῶσα καὶ φυσικὴ τοῦ ἀοράτου Θεοῦ, ὁ Υἱός, ὅλον φέρων ἐν ἑαυτῷ τὸν Πατέρα. Εἰσὶν ἐν τῷ Θεῷ εἰκόνες καὶ παραδείγματα τῶν ὑπ’ αὐτοῦ ἐσομένων δηλ. ἡ προαιώνιος Αὐτοῦ Βουλή. Τὰς εἰκόνας ταύτας καὶ παραδείγματα ὁ ἅγιος Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, προορισμοὺς λέγει. Εἰκόνες εἶναι τῶν ἀοράτων τὰ ὁρατὰ (σωματικῶς τυπουμένων πρὸς ἀμυδρὰν κατανόησιν). Διὰ τῆς αἰσθήσεως, φαντασία τις συνίσταται καὶ εἰς μνήμην θησαυρίζεται. Πάλιν εἰκὼν λέγεται ἡ τῶν ἐσομένων αἰνιγματωδῶς δηλοῦσα τὰ μέλλοντα π.χ. : ἡ κιβωτὸς Μωϋσέως τὴν Θεοτόκον προεμήνυε. Ὅπως καὶ ἡ ῥάβδος καὶ ἡ στάμνος μάννα φέρουσα κ.λ.π. Ὁ λόγος Ἀγ. Ἐπιφανίου διὰ μὴ προσκύνησιν εἰκόνης εἶναι ψευδεπίγραφος. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἀπηγόρευσε τὰ ἅγια λείψανα νὰ τοποθετοῦνται εἰς λάρνακας (γράφει νὰ καλύπτονται ὑπὸ γῆν) διὰ νὰ καταργήσῃ τὸ παράλογον ἔθος (συνήθεια) τῶν Αἰγυπτίων οἱ ὅποιοι τοὺς νεκροὺς οὐκ ἐνεταφίαζαν, ἀλλὰ ἐπὶ κλινῶν ἐτοποθέτουσαν. Ἀναλόγως ἡμῖν ἐκ τῶν αἰσθητῶν εἰκόνων ἐπὶ τὴν θείαν καὶ ἄϋλον θεωρίαν ἀναγόμεθα.

**Ἡ δόξα τῆς εἰκόνης (Χριστοῦ, Θεοτόκου κ.λ.π.) τοῦ εἰκονιζομένου δόξα γίνεται.** “Χαίρει ὁ Κύριος, ἐγκωμιαζομένου δούλου εὐγνώμονος” (Μ. Βασιλείου). Θεοῦ δόξαν, τῶν δὲ ἁγίων ἐγκώμιον, λαῶν δὲ εὐφροσύνη καὶ σωτηρία, ἡ μνήμη τῶν ἁγίων! Μακάρισον γνησίως τὸν μαρτυρήσαντα, ἵνα γίνῃς μάρτυς τῇ προαιρέσει! Ἡ εἰκὼν ἔσοπτρόν ἐστι καὶ αἴνιγμα, κατάλληλον διὰ τὴν παχύτητα τοῦ σώματος.

**Ἐνούσιον** ἐστὶ τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ θεωρούμενον δηλ. ὑπόστασιν. **Ἐνυπόστατον** (οὐχ ἡ ὑπόστασις) ἐστὶ τὸ ἐν ὑποστάσει θεωρούμενον. Ἡ ὑπόστασις πρόσωπον ὀρίζει μὲ χαρακτηριστικὰ ἰδώματα. Ἐνυπόστατον = τὸ μὴ εἶναι αὐτὸ συμβεβηκὸς τὸ ὅποῖον ἐν ἐτέρῳ ἔχει τὴν ὑπαρξιν. Οὐ τὸ ἴδιον λέγομεν ἐνυπόστατον καὶ ὑπόστασιν, οὔτε ταυτὸν οὐσίαν καὶ ἐνούσιον, ἀλλ’ ἐνούσιον μὲν λέγομεν τὴν ὑπόστασιν, ἐνυπόστατον δέ, τὴν οὐσίαν. Τὴν οὐσίαν τῆς Ἀγίας Θεότητος ἐνυπόστατον γνωρίζομεν (ἐν τρισὶν ἐστὶν ὑπαστάσεις). Ἐκάστη τῶν ὑποστάσεων ἐνούσιον γνωρίζομεν. Ἐνούσιον λέγομεν τὴν ὑπόστασιν τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἐν ταῖς οὐσίαις τελοῦσαν, ἐξ ὧν συντίθεται. Ἐνυπόστατον δὲ ἐκάστην τῶν οὐσιῶν τοῦ Χριστοῦ (ἔχουν κοινὴν τὴν

μίαν Αὐτοῦ ὑπόστασιν). Ὡστε οὔτε ἐκάστη καθ' αὐτὴν ὑπόστασιν ἔχει, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν καὶ μίαν ἀμφοτέρω (= θεία καὶ ἀνθρωπίνη φύσις).

## ΠΕΡΙ ΜΙΑΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΣΕΣΑΡΚΩΜΕΝΗΣ

Οἱ Ἅγιοι Ἀθανάσιος καὶ Κύριλλος, “Μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ σεσαρκωμένην” εἶπον καταχρηστικῶς καὶ οὐ κυρίως. **Μὲ τὸ ὄνομα τῆς φύσεως τὴν ὑπόστασιν ἐδήλωσαν.** Δὲν εἶναι ἡ ὑπόστασις φύσις. Ὅμως, δέχεται ἡ λέξις ὑπόστασις τὸ ὄνομα τῆς φύσεως (ἡ φύσις εἶναι τὸ καθολικόν). Ἡ ὑπόστασις εἶναι φύσις ἀλλὰ μετὰ ἰδώματος. Ἡ φύσις δὲν εἶναι ὑπόστασις δηλ. ἄτομον. **Σημαίνει τὸ λεγόμενον: Μίαν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην. Δὲν ἐσαρκώθη ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀλλ' ἡ ὑπόστασις.** Σάρκωσις ἐστὶν τὸ μετασχεῖν σαρκός. Σαρκοῦται ἡ ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ παχύνεται καὶ ὑπόστασις τῇ σαρκὶ γίνεται καὶ μία τῶν δύο φύσεων γίνεται ὑπόστασις σύνθετος, ἐνοῦνται αἱ φύσεις καὶ περιχωροῦν ἀλλήλαις. **(Ἡ περιχώρησις ἐκ τῆς θεότητος γίνεται, αὕτη μεταδίδει εἰς τὴν σάρκα τὴν ἰδίαν δόξαν, οὐ μεταλαμβάνουσα τῶν παθῶν τῆς σαρκός).** Ἡ φύσις τῆς σαρκὸς θεοῦται, οὐ σαρκοῖ δὲ τὴν φύσιν τοῦ Λόγου. Θεοῖ (=θεώνει) τὸ πρόσλημμα, οὐ σαρκοῦται. **Ὡφελεῖται τὸ χεῖρον ὑπὸ τοῦ κρείττονος, οὐ βλάπτεται τὸ κρείττον ὑπὸ τοῦ χείρονος.** (Ὅπως ὁ σίδηρος πυροῦται, τὸ πῦρ οὐ σιδηροῦται). Ἡ σὰρξ μὲν ψυχοῦται, ἡ δὲ ψυχὴ οὐ σαρκοῦται, οὕτως ἡ θεία φύσις θεοῖ μὲν τὴν σάρκα, αὕτῃ δὲ οὐ σαρκοῦται. (Δὲν εἶναι δεκτικὴ ἡ θεία φύσις προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως). Ἐπὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκώσεως, οὐ φύσεως ἔργον ἡ σάρκωσις, ἀλλὰ τρόπος οἰκονομικῆς συγκαταβάσεως. **Μιᾶς φύσεως ὁ ἄνθρωπος λέγεται, ἀλλ' ὡς εἶδος, οὐχ ὡς ὑπόστασις.** Ὅταν ἀνθρώπους συγκρίνομεν μιᾶς φύσεως λέγονται ὡς ὁμοούσιοι. **Ὅταν φυσιογενεῖται ὁ ἄνθρωπος, δύο φύσεις ἀριθμοῦνται, ψυχῆς καὶ σώματος.** Δύο φύσεις λέγοντες, οὐ διαιροῦμεν τὴν ἔνωσιν, τὴν σύγχυσιν φεύγομεν. Ὅν τρόπον τὴν σύγχυσιν φεύγομεν, οὕτω καὶ τὴν διαίρεσιν παραιτούμεθα ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ ἐνὸς οἰκονομίας τῆς Ἁγίας Τριάδος. **Εἰς τὴν Ἁγία Τριάδα 3 ὑποστάσεις καὶ 1 φύσιν καὶ οὐσίαν κηρύττομεν, ἐπὶ Χριστοῦ δύο φύσεις καὶ μίαν ὑπόστασιν.** “Μεθόριον θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος ὁ Χριστός, τὴν ἐν ἀμφοῖν ἔχων μίαν σύνοδον (εἰς μίαν δηλαδὴ ὑπόστασιν). (Ἀγίου Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου).

## ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ, ΚΑΚΙΑΣ, ΚΟΛΑΣΕΩΣ

Ἀρετὴ ἐστὶ, τὸ μένειν ἐν τοῖς ὅροις τῆς οἰκείας φύσεως.

**Πῦρ ἐπιθυμίας κακίας καὶ ἀμαρτίας καὶ πῦρ ἀστοχίας τῆς ἐπιθυμίας, ΚΟΛΑΣΙΣ ἐστίν.** Ἡ ἀρετὴ πλήρωσίς ἐστι τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, θέλημα αὐτοῦ ἐστίν. Ἀγαθὸν ἡ ἀρετὴ, ἡ κακία οὐκ ὄν, ἀλλὰ τοῦ ὄντος τουτέστι τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ ἐκούσιος παρακοή. Φθορὰ εἶναι ἡ διάλυσις τῶν συνθέτων. (Συμβεβηκὸς ἡ φθορά, οὔτε προϋπάρχει οὔτε μετὰ τὴν διάλυσιν διαμένει).

Ἑρώτησις: Τί πρῶτον τῆς ὕλης; Ἡ οὐσία αὐτῆς ἢ ἡ φθορά; Ἀπάντησις: Ἐὰν εἶναι ἡ φθορά, ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἀναλίσκομένη. Ἐὰν ἡ οὐσία προϋπῆρξε τῆς φθορᾶς, οὐσία μᾶλλον καὶ ὑπαρξίς (οὐ φθορά) καὶ ἦν ἀφθαρσία ποτέ, μὴ ἔχουσα ἐναντίαν τὴν φθορὰν καὶ οὐκ ἄναρχος ἢ φθορά. Ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, ἀλλ' ἡμεῖς ἑαυτοῖς. Φύσει μὲν πᾶν σύνθετον διαλύεται. **Ὅσον μὲ τὸν Θεὸν διὰ τῆς θεωρίας ἦτο ἠνωμένος ὁ Ἀδάμ, ἐν ἑαυτῷ εἶχε τὴν ζωὴν, ὑπὲρ φύσιν ζωογονοῦσαν τὴν θνητὴν αὐτοῦ φύσιν. Ὅταν μὲ τὴν παρακοὴν ἀπέστη τοῦ Θεοῦ (δηλ. τὴν ἔνωσίν του μὲ τὴν Ζωήν), ἦλθεν ἐκ τῆς ὑπὲρ φύσιν ἀφθαρσίας εἰς τὴν τοῦ συνθέτου σώματος διάλυσιν, ὅπερ ἐστὶ θάνατος.** Αὐτεξούσιοί ἐσμεν ἵνα μείνωμεν καθαροὶ ἢ ἀκάθαρτοι. Ἡ Ἀγαθότης Του ὡς ἥλιος φωτίζει πάντα τὰ ἔργα Αὐτοῦ. Τὸ εἶναι (ὑπαρξίς μας) δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς (δηλ. ἀπεφάσισαν οἱ γονεῖς μας). **Τὸ εὖ εἶναι, ἐφ' ἡμῖν ἐστίν (δηλ. εἶναι εἰς τὴν προαίρεσίν μας).**

Ἐὰν θελήσωμεν καὶ ποθήσωμεν, μετέχομεν τῆς ἀγαθότητος Αὐτοῦ καὶ ἐν φωτὶ εἰς αἰῶνα ἐσόμεθα. Ἐὰν ῥαθυμήσωμεν, ἑαυτοὺς τυφλώττοντες (μὴ ἐκτελοῦντες τὰς ἐντολὰς Αὐτοῦ), τότε ἀμέτοχοι Αὐτοῦ ἐσόμεθα.

Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, ἀγαθῶν θείων τυγχάνει. Ὅπως οἱ δαίμονες μετὰ τὴν ἔκπτωσιν δὲν μετανοοῦν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι νῦν ἀμαρτάνουσι, ἀλλ' ἀμφοτέρωθεν ἔχουν τὸ ἄτρεπτον, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι μετὰ τὸν θάνατον τὸ ἄτρεπτον ἔχουν. **Κόλασις εἶναι ἡ στέρησις τοῦ ποθομένου.**

Τὸ ἀγαπᾶν τὴν παρ' ἀλλήλων δόξαν, ἀπιστία φανερῶνει.

## Η ΚΑΤΑ ΘΕΟΝ ΒΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

**Δύο τρόποι μέγιστοι πρὸς βοήθειαν: Τὸ βιάζεσθαι ἑαυτοὺς καὶ προσεύχεσθαι.** Ἐνδυμα γὰρ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν, ἡ βία καὶ ἡ προσευχή. **Δεῖγμα γὰρ ταπεινώσεως ἡ προσευχή.** Γνωρίζοντες τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ ἐπικαλούμεθα. Τὸ νὰ μὴ

κρίνουμε, μᾶς λυτρώνει ἀπὸ ἁμαρτίας. Τὸ μὴ κρίνειν, σημεῖόν ἐστι ταπεινώσεως. Οὐδὲν οὕτως προσκαλεῖται τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἡ Ταπείνωσις. **Βοηθεῖ εἰς ἀρετὴν ἢ μετὰ τῶν ἐναρέτων διαγωγή.** Παχύνεται ὁ νοῦς ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν αἰσθητῶν, ἀφιστάμενος τῆς κατανοήσεως καὶ ἀπολαύσεως τοῦ νοητοῦ κάλλους. “Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν”.

Διὰ βίας τῆς ἐξ ἀγάπης γινομένης καὶ προσευχῆς ἐκ ταπεινώσεως καὶ ἀποφυγῆς τῶν αἰσθητῶν καὶ φυγεῖν τὴν φιλίαν ἀμελῶν καὶ τοῦ μὴ κρίνειν, τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἐργασώμεθα.

Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα!

Διὰ χειρός γέρ. Ἀλυπίου.

Καψάλα- Ἀγ. Ὁρους.

Ἰουν.2025